

ĮVYKIAI, PROBLEMOS, NUOMONĖS

ARTĖJA PERMAINOS – Petras Maksimavičius	3
KARAS NEIŠVENGIAMAI PASKATINS UKRAINIEČIŲ KALBOS PLĖTRĄ PAČIOJE UKRAINOJE	13

KULTŪROS BARUOSE

PER ATVELYKĮ PUNSKĖ ATIDARYTA XXIV TARPTAUTINĖ VELYKINĖ PARODA – Nastutė Sidarienė	4
„TĖGYVUOJA TEATRAS“ APDOVANOJIMAI – Jolanta Malinauskaitė- Vektorienė	7
LIETUVIAI NIEKO NEDARĖ BE REIKALO. KIEKVIENAS DAIKTAS TURĖJO PASKIRTĮ – Jurgita Stankauskaitė	8
PAJUSK KNYGNEŠIŲ (ŽYGEIVIŲ) DVASIA! – Božena Bobinienė	10

ŠVIETIMAS

„MŪSŲ KRAŠTO DIDVYRIAI – PARTIZANAI“ – Onutė Vaznelienė ...	15
KARAS PO KARO (KOMIKSAS) – Gabrielė Baranauskaitė, Alina Gri- gutytė	16

JUBILIEJAI

LIETUVIŲ LITERATŪROS KLASIKĖ IEVA SIMONAITYTĖ – MININT 125-ĄSIAS GIMIMO METINES – Janina Macukonienė	20
--	----

KALBOS KERTELĖ

UŽKANDINĖJE – Birutė Burdinaitė-Ołow	22
---	----

SKELBIMAI

SPAUDA RAŠĖ

LIETUVOS ŽINIASKLAIDA	26
-----------------------------	----

Viršeliuose:

Teklė Gibavičienė ir Nijolė Aleksienė su savo murgučiais per Velykinės parodos atidarymą (Nastutės Sidarienės nuotr.)
Velykinė paroda (Nastutės Sidarienės nuotr.)

REDAKCIJOS ADRESAS

16-515 Puńsk,
ul. A. Mickiewicza 23
tel. / faks. (+48) 87 5161 416
www.e-ausra.pl
ausra@o2.pl

LEIDŽIA

Lenkijos lietuvių draugija
16-500 Sejny,
ul. Wileńska 9
tel. / faks. 87 5162 125

Vyr. redaktorė Irena Gasperavičiūtė
Redakcijos sekretorė Alicija Krakauskienė
Stilistė, korektorė Birutė Burdinaitė-Ołow
Techn. redaktorė Aldona Jonušonytė
KORESPONDENTAI: Petras Maksimavičius,
Eugenija Pakutkienė, Jurgita Stankauskaitė

Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2022-04-27

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos
nuožiūra. Redakcijos ir leidinio rėmėjų nuomonė
nebūtinai sutampa su autorių nuomone.

Lenkijos lietuvių draugijos sąskaita

BS Sejny, ul. Powstańców Sejneńskich 1, 16-500 Sejny
Nr. 23 93540007 0000 0000 0198 0002
SWIFT / BIC kodas POLU PL PR

**DOFINANSOWANO
ZE ŚRODKÓW
BUDŻETU PAŃSTWA**

**DZIAŁALNOŚĆ ZMIERZAJĄCA DO OCHRONY,
ZACHOWANIA I ROZWOJU TOŻSAMOŚCI
KULTUROWEJ LITEWSKIEJ MNIEJSZOŚCI**

Wydanie 24 numerów dwutygodnika "Aušra"

DOFINANSOWANIE
325 000 zł

CAŁKOWITA WARTOŚĆ
375 000 zł

Publikacija vyraža jedyne pogrady autoru ir nie
moze byc utozsamiana z oficjalnym stanowiskiem
Ministra Spraw Wewnetrznych i Administracji.

Projektą „Lenkijos lietuvių tautinio sąmonin-
gumo ugdymas“ iš dalies remia Spaudos, radijo
ir televizijos

rėmimo fondas
(gauta parama per
projekto įgyven-
dinimo laikotarpį
– 8000 eurų).

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Mieli skaitytojai!

IRENA GASPERAVIČIUTĖ

Šv. Velykos pralėkė, ir vėl sugrižome į kasdienybę. Vėl sukamės kasdienių darbų rate. Jau ir pavasaris kviečia suleisti rankas į žemę. Nors orai dar nelepina, vis tiek gamta po truputį bunda iš miego. Ačiū Dievui, žinios, pasiekiančios mus iš fronto linijos, irgi suteikia kiek vilties. Nekalbame apie žmonių išgyvenamas tragedijas netekus artimųjų, tačiau, anot politologo Vytauto Sinicos, „Rusijos antroji banga nėra jokia banga, nes nebėra iš ko jai banguoti, <...> geriausias pajėgos jau mestos ir sumuštos, geriausia technika sunaikinta“. Tai bent tiek optimizmo. Žiūrėdami Lietuvos televizijoje reportažus, matome, kad gatvėse žmonės pasisako už paramą Ukrainai. Internete skelbiama informacija rodo, kad proporcingai pagal šalies BVP daugiausia paramos Ukrainai skyrė Estija, antroje vietoje yra Lenkija, trečiojoje – Lietuva. Skaičiuojant pinigais, aišku, didžiausią paramą skyrė JAV. Tai nenuostabu. Tačiau tiek Lietuvos, tiek Lenkijos laikysena galime didžiulius. Ir, aišku, nepamirškime ir mes iš savo privačių lėšų paremti kovojančios Ukrainos. Pagalvojus, kokias jie išgyvena tragedijas, pas mus kainų augimas – niekai...

Į mūsų kraštą pavasaris sugrąžino čia gyvenančių lietuvių pamėgtus koncertus. Šeštadienį Seinuose įvyko naujas renginys – šokių ir liaudiškos muzikos koncertas „Subatos vakarėlis“, Punkske sekmadienį ir Atvelykio tradicinis Lenkijos lietuvių etninės kultūros draugijos organizuojamas renginys – Velykinio meno parodos atidarymas, ir Punksko lietuvių kultūros namuose Lietuvos studentų jungtinio choro koncertas. Neseniai siautėjusi pandemija po truputį eina užmarštin. Tikėkimės, ilgam.

Artėja permainos

PETRAS MAKSIMAVIČIUS

Prieš kelerius metus pradėta viešai svarstyti, ar nereikėtų Lenkijoje labiau kontroliuoti nevyriausybinų organizacijų veiklą. Vėliau diskusijos nurimo. Praėjusiais metais vėl iš naujo atgimė svarstymai, koks šių organizacijų vaidmuo ir kokią jos daro įtaką plačiajai visuomenei. Nusistovėjusių tvarką keisti sumanė politikai. Argumentuoja jie, kad kai kurios nevyriausybinių organizacijos gauna paramą iš užsienio, todėl ne visada jų veikla yra skaidri. Iš karto pasigirdo protesto balsai, kad taip valdžia bando riboti kritiškai jos atžvilgiu nusiteikusių asmenų veiklą, o dėl sumažėjusios paramos kai kurios organizacijos tiesiog nustos veikusios. Kiti pabrėždavo, kad griežčiau kontroliuoti finansus ir veiklą galima naudojant jau esamus teisinius instrumentus. Juk kiekviena draugija ar fondas kasmet įvairioms institucijoms teikia dalykines ir finansines ataskaitas, o bankų sąskaitose matosi jų pajamos ir išlaidos.

Kurį laiką vėl šio klausimo nesvarstyta, tačiau atrodo, kad sumanymo keisti nusistovėjusią tvarką neatsisakyta. Prieš kelias savaites grupė Seimo narių parengė ir pateikė įstatymo projektą, kuriuo siekiama labiau kontroliuoti organizacijas, gaunančias paramą iš užsienio. Tai vėl sulaukė kritikos. Įstatymo oponentai argumentuoja, kad šiuo metu, kai vyksta Rusijos karas prieš Ukrainą, nereikėtų silpninti nevyriausybinių organizacijų veiklos, kadangi labai daug jų vienaip ar kitaip padeda nuo karo bėgantiems ukrainiečiams. Vienos renka informaciją apie karo nusikaltimus ir viešina ją

pasaulyje, kitos apmoko savanorius teikti humanitarinę pagalbą, dar kitos skatina politikus imtis griežtesnių sankcijų prieš Rusiją ir pan. Kurioziška, tačiau galiojančio įstatymo keitimo priešininkai pabrėžia, jog rengiamos naujos tvarkos nuostatos labai primena tas, kurios šiuo metu galioja pačioje Rusijoje.

Kas keistųsi, jeigu įstatymas būtų priimtas? Būtų įvesti papildomi reikalavimai dėl iš užsienio gaunamos finansinės paramos deklaravimo. Tos organizacijos, kurių metinės pajamos viršija 250 tūkstančių zlotų ir kurios gauna paramą iš užsienio, privalėtų Nacionaliniam teismo registruoti (lenk. KRS) pateikti paramos teikėjų duomenis ir tokią informaciją paskelbti savo interneto puslapyje. Daugiau reikalavimų būtų taikoma toms organizacijoms, kurių metinės pajamos viršija 1 mln. zlotų. Pastarosios apie gaunamą paramą iš užsienio papildomai turėtų informuoti audiovizualiniu būdu. Informacija privalėtų būti nuolat ir gerai matoma, o socialiniuose tinkluose ji turėtų sudaryti bent 10 proc. organizacijos skelbiamos informacijos turinio. Taip pat atsirastų reikalavimas nuolat atnaujinti interneto puslapyje skelbiamą rėmėjų sąrašą, kur būtų nurodomi kiekvieno rėmėjo vardas ir pavardė, tėvavardis, gyvenamoji vieta, paramos suteikimo data ir suma. Toms draugijoms ar fondams, kurie nesilaikytų šio reikalavimo, grėstų piniginių baudos (net iki 50.000 zlotų), taip pat kai kuriais atvejais organizacijų vadovams – laisvės atėmimas iki 2 metų.

Kodėl nuspręsta sugriežtinti nevyriausybinių organizacijų veiklos

kontrolę? Įstatymo projekto sumanytojai pabrėžia, kad tai savotiška „deputinizacija“ (išsilaisvinimas iš Rusijos įtakos zonos) ir bandymas užkardinti veikas, kurios gali kenkti valstybei. Pasak jų, sugriežtinus kontrolę padidės šalies saugumas, kadangi Rusija stengiasi pasinaudoti kai kurių nevyriausybinių organizacijų veikla ir per jas atitinkamai paveikti visuomenės nuomonę, daryti ją palankesnę Rusijos atžvilgiu. Tačiau kyla papildomų klausimų. Kaip pabrėžia nevyriausybiniams organizacijoms atstovaujantys lyderiai, pasirinkti mechanizmai yra kenksmingi ir žymiai apribos kai kurių organizacijų veiklą, o tuo pačiu ir jų teikiamą paramą įvairioms visuomenės grupėms. Pasak jų, organizacijų steigimas ir veikla jau yra reglamentuoti, jų finansinės atskaitos tikrinamos. Tai daro daugybę institucijų, kurios esant reikalui gauna reikiamus duomenis. Tačiau naujojo įstatymo esmė ta, kad ne tik kontrolės įstaigos, bet ir eiliniai gyventojai turėtų galimybę sužinoti, iš kur gaunama finansinė parama.

Iš dalies galima būtų sutikti su Seimo narių pateikiamais argumentais. Karinio konflikto metu išnaudojamos visos kovos priemonės, taip pat tos, kurios paveikia žmonių nuomonę, formuoja jų nusiteikimą. Tačiau ar tokios priemonės bus tinkamos šiuos procesus stebėti ir valdyti? Pertekliniai reikalavimai, kuriuos turės tenkinti draugijos, apsunkins jų darbą. Juk daugelis narių dirba visuomeniškai ir rūpinasi konkrečių įstatuose apibrėžtų tikslų įgyvendinimu. Priėmus įstatymą padaugės reikalavimų, kuriuos teks įgyvendinti, ir dalį laiko skirti šiai biurokratinei veiklai.

Daugelis nevyriausybinių organizacijų atstovų įsitikinę, kad įstatymo keitimas pablogins jų padėtį. Dalis rėmėjų atsisakys teikti paramą, o tos organizacijos, kurios gaus paramą iš užsienio, tiesiog jausis taip, lyg

kenktų savo valstybei.

Pateikiama daug pavyzdžių, kuomet gali kilti rimtų veiklos problemų. Tarkime, organizacija, kuri skatina pilietinės visuomenės formavimą, turi teisę kritikuoti vienus ar kitus valdžios sprendimus šioje srityje arba komentuoti įvykusių rinkimų rezultatus. Tačiau faktas, kad savo veiklai ji gavo dalinę paramą iš užsienyje veikiančio fondo, valstybinės institucijos ar privačių rėmėjų, gali sukelti įtarimų, kad daro neigiamą įtaką šalies saugumui.

Pabrėžiama, jog panašus įstatymas, kurį dažnai primena lenkų įstatymo sumanytojai, iš tiesų veikia Jungtinėse Amerikos Valstijose, tačiau ten jis skirtas visų pirma politinei veiklai reglamentuoti. Kita vertus, kaip atsimeiname, jokie įstatymai neapsaugojo nuo skandalo, kuomet paaiškėjo Rusijos tarnybų įtaka JAV prezidento rinkimų rezultatams.

Taigi netrukus sužinosime, ar minėtas įstatymas bus priimtas ir kokią įgaus formą. Pirmą mintis, kuri ateina į galvą, yra ta, kad nevyriausybinių organizacijų veiklą reikėtų skatinti, o ne biurokratiniais mechanizmais riboti. Jos daugeliu atvejų daro gerą darbą – skatina visuomeninę veiklą, stiprina pilietinę visuomenę, kai kurios saugo tautinių mažumų interesus, jų švietimą, organizuoja kultūrinę veiklą. Mano galva, žmonėms būtų svarbiau žinoti ne tai, iš kur draugija ar fondas gavo paramą, bet kaip, kiek ir kam gautą paramą panaudojo.

Lietuvių tautinės mažumos draugijos, kurios dalį paramos gauna iš Lietuvos, tarkime, kultūrai ar švietimui, taip pat gali susilaukti įvairių vertinimų ir komentarų. Mažesniuose miesteliuose ar savivaldybėse gali didėti įtampa tarp mažumos ir daugumos. Tai skatintų konfliktus tautiniu pagrindu.

Jau dvejus metus tradicinę Velykinę parodą atidarėme be publikos, be darbų autorių, be iškilmingos programos, be pompastikos. Dvi paskutinės parodos irgi buvo kuklios, galima sakyti, ne tarptautinės, nes sunkiai sekėsi įveikti sieną, pervežti darbus. Tad surengėme tik savo krašto meistrų darbų parodas. Dėl nuotolinio mokymo nedaug dalyvavo ir mokinių.

Šiomet situacija pranoko mūsų lūkesčius. Į parodą susivežėm bemaž 100 meistrų darbus. Jeigu paskaičiuotume mokinių grupinius darbus, pvz., klasėje margintus kiaušinius, sukrautus į vieną indą, parodos dalyvių skaičius tikrai perkoptų šimtą. Neblogai! Matyt, žmonės pasiilgo dalyvavimo, programų, suėjimų, gyvų renginių.

Daugelį metų stengėmės išlaikyti aukštą lygį, vadovavomės konkurencingumo principu. Kviestinė vertinimo komisija paskirstydavo vietas paskirose kategorijose. Šiomet nutarėme padėkomis apdovanoti visus dalyvius ir kai kuriems už tradicijų laikymąsi įteikti dovanas. Dovanų paskyrėme labai daug, kadangi tradicinių darbų netrūko.

Kas tų darbų autoriai? Suaugusieji šiemet daug padirbėjo ruošdami sodus. Jais senovėje puošdavo trobas ne tik vestuvių ir kitų šeimos iškilmių proga, bet ir svarbiausių kalendorinių švenčių – Kalėdų ir Velykų metu ant lubų švytėjo šiaudiniai papuošalai. Jau kelerius metus šioje parodoje jų pasigedavome. Galbūt per daug laiko reikėdavo tokiam kruopščiam darbui, o daugelis ir nemokėjo šio seniai primiršto amato. Norintiems išmokti pasitaikė gera proga, kadangi prieš keletą savaitių Punske vyko sodų nėrimo mokymai suaugusiems. Be mūsų krašto meistrų darbų, į Velykinę parodą šiemet atkeliavo sodai iš Marijampolės, Vilniaus, Kalvarijos. Be kitų, sodus pristatė ilgametis mūsų parodų dalyvis Saulius Tumelis, Rita Dijokienė, Genovaitė Burkštai-

Per Atvelykį Punske atidaryta XXIV tarptautinė velykinė paroda

NASTUTĖ SIDARIENĖ

tiene, Jurgita Kaščiukaitė-Kutkienė ir keletas Punsko tautodailės dirbtuvių lankytojų. Labai džiugu, kad šis puošnus apeiginis menas po keleto metų vėl atsirado parodoje.

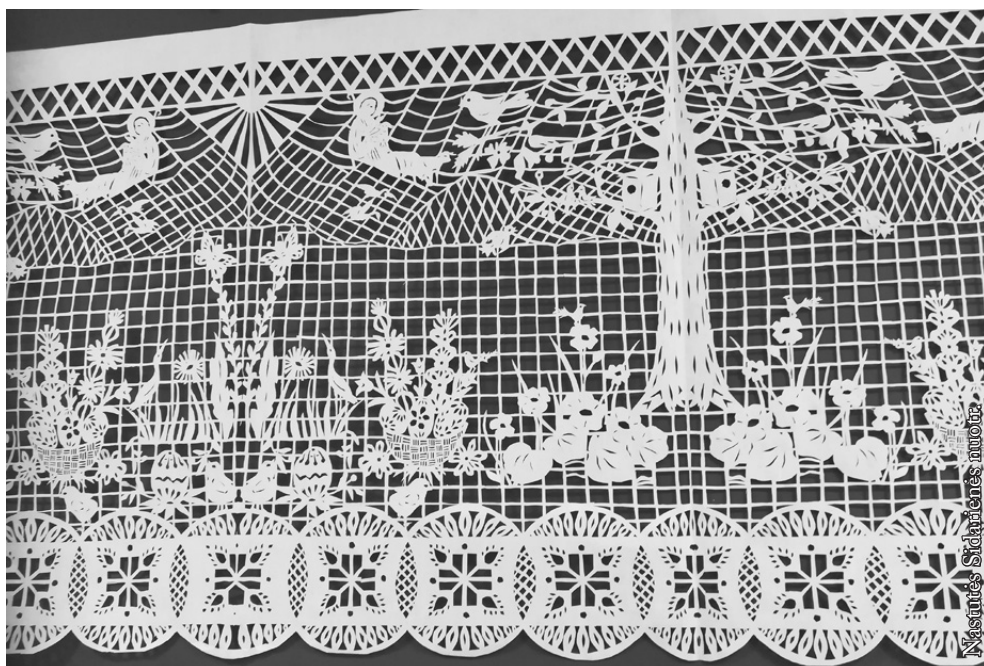
Svarbiausioje parodos vietoje puikuojasi velykiniai margučiai. Nepašykštėjo jų mūsų krašto margintojos. Tai ilgametės šio renginio dalyvės, vašku margintų margučių autorės: Ona Venslauskienė, Emilija Slabašauskienė, Nijolė Aleksienė, Aldona Rėkienė, Onutė Virbylienė, Audronė Slovikiene, Rūta Burdinaitė. Skutinėtų margučių meistrės: Aldona Radzevičienė, Teklė Gibavičienė, Danutė Vaznelienė, Irena Kalinauskienė, Genovaitė Pečiulytė, Rita Kutilienė ir kitos. Iš Lietuvos savo margučiais mus nustebino Onutė Surdokienė, Juozas Pileckas, Saulius Tumelis, Alina Milašienė, Veronika Savickienė, Vilma Jančiulytė, Nijolė

Onos Venslauskienės ir anūko Mato margučiai

Černevičienė, Kazlų Rūdos neįgalųjų centro dalyviai, Kauno folkloro klubo trys dalyvės. Dar keletas moterų pristatė veltų iš vilnos ir kitokių

netradicinių margučių. Daug jų pri-margino ir vaikai. Ypač pasistengė Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos mokiniai. Gražūs tradiciniai vašku marginti Vaivos Vaicekuskaitės (ji už šiuos margučius laimėjo III vietą Sūduvos krašto vaikų tautodailės konkurse Marijampolėje), Evelinos Savickaitės (ji už šiuos margučius prieš kelias dienas laimėjo pagyrimą Sūduvos krašto vaikų tautodailės konkurse Marijampolėje), sesučių Violetos ir Jurgitos Grigutyčių, Mato Vicherto, Luko Aleksos, Povilo Zdanio, Ingos Žukauskaitės, Olivijos Vaicekuskaitės, Evelinos ir Emilijos Aleksaičių, Kajos Valenskaitės margučiai ir, aišku, grupiniai darbai: darželinukų, I, II, III klasių su auklėtojomis bei V klasės su mokytoja ir Edgaro Tumelio iš Vidugirių mokyklos. Ir iš Lietuvos vaikai Kamilė Klinkevičiūtė, Miglė

Teklės Gibavičienės karpinys

„Šalčinuko“ dalyvės

Jarmalaitė, Morta Žaliamkaitė, Kornelija Smirnovaitė, Goda Jotautytė primargino labai gražių, tradicinius raštais margučių.

Šiomet parodoje nesulaukėme mūsų gražiausių kelių spalvų raštais vašku numargintų Aldutės Pečiulienės margučių. Jų autorė pernai iškeliavo Anapilin. Jos jau istoriniai margučiai puošia Punsko muziejaus stiklo lentyną.

Parodos stendai sužaliavo verbomis. Jau daugelį metų mūsų krašte jos rišamos vien iš natūralių, nedažytų augalų: žalių kadagio, tujų šakelių ir sausų smilgų, gėlių, žolynų. Nemažai moterų šiemet susirinko ir kartu rišo verbas bažnyčia puošti Verbų sekmadienį. Dauguma jų parodos atidarymo metu dar puošė Punsko bažnyčią. Parodoje galima pamatyti šių autorių verbas: Onutės Budzeikienės, Teresės Radzevičienės, Laimos Sidarytės, Elžbietos Janušonienės, Violetos ir Jurgitos Grigutyčių bei Brigitos Kalkauskaitės (šių trijų mergaičių darbai Marijampolėje šiemet pelnė pagyrimus). Iš Lietuvos jau ne pirmus metus verbas pristatė Birutė Juškevičienė.

Suaugusios užuolaidėlių karpytos dalyvavo trys: Teklė Gibavičienė iš Suvalkų su savo smulkiais raštais iškarpyta užuolaida, Lina Ka-

belkaitė ir Diana Lukošūnaitė su siauromis lentynų užuolaidėlėmis. Karpinius-paveikslus pristatė Virginija Armanavičienė. Iš jaunimo dalyvavo Onutė Karaneckaitė, jau ne pirmus metus tobulinanti karpymo meną. Be to, 22 Seinų „Žiburio“ ir vienas Vidugirių mokyklos mokiniai iškarpė užuolaidėles.

Jau tradiciškai audėjos, per žiemą prisiaudusios juostų, atneša jas į parodą. Tai mūsų krašto rinktinių juostų audėjos Teresė Kuosienė ir Veronika Valenskienė bei vytnių juostų audėjos iš Lietuvos Laimutė Kraukšlienė ir Vilma Jančiulytė.

Seinų lietuvių „Žiburio“ darželinukai

Dar kelios velykinės kompozicijos iš įvairių medžiagų ir įvairių stilių pagamintos Laurynos Venckevičienės iš Marijampolės, Ritos Kutilienės iš Punsko, Karolinos ir Gabijos Nevulyčių iš Vidugirių mokyklos bei Evelinos Savickaitės iš Seinų „Žiburio“ mokyklos.

Parodos atidarymo metu susirinkusius pasveikino Lenkijos lietuvių etninės kultūros draugijos pirmininkė Aldona Vaicekauskienė. Kūrinius Velykų tema pagrojo ir padainavo LLEKD ansambliai „Šalčinukas“ (vadovas Arnoldas Vaznelis), „Alna“ (vadovas Vytautas Batvinskas), „Gimtinė“ (vadovė Angelė Bapkauskienė). Seinų „Žiburio“ darželinukai (vadovės Gražina Karaneckienė ir Alicija Maksimavičienė) į sceną atnešė sugrįžtančių pavasario paukštukų klegesį.

Renginys vyko Punske, LLEKD būstinėje. Salė, atrodo, ne tokia jau maža, bet atidarymo metu buvo sausakimša. Dalyviams, žiūrovams ir svečiams sunku buvo pamatyti visą parodą, organizatoriams nelengva išdalyti padėkas ir dovanas, deramai priimti svečius. Reikia tik pasidžiaugti tokiu dideliu susidomėjimu ir jau dabar pakviesti į kitų metų jubiliejinę – XXV velykinę parodą.

„Tegyvuoja teatras“ apdovanojimais

JOLANTA MALINAUSKAITĖ-VEKTORIENĖ

Tarptautinės teatro dienos proga (sekant garsiaisiais „Oskarų“ ar Lietuvos profesionalių teatrų „Auksinių scenos kryžių“ apdovanojimais) mėgėjų teatrai susitinka pagerbti ir paminėti ryškiausius praėjusių metų teatrinis darbus. Jau septynioliktą kartą Lietuvos nacionalinis kultūros centras ir Lietuvos mėgėjų teatrų sąjunga pakvietė visus teatralus į metų šventę, kuri šiemet vyko kovo 26 d. Kretingoje.

Kasmet vykstanti šventė keliauja iš rajono į rajoną. Pernai Joniškis atidavė vėliavą Kretingai. Ji šiemet surengė „Tegyvuoja teatras“ šventę. Pats renginys kaip paprastai buvo teatralizuotas. Visa scena ir renginio vieta – stogas, o vedėjos – dvi žaviosios Kretingos teatrų režisierės, atlikusios Karlsono ir Ponios Freken Bok vaidmenis. Scenoje artistai dainavo, šoko, vaidino, sveikino vieni kitus. Labai smagu, kad tokiose šventėse dalyvauja ir valdžios atstovai, meno, kultūros žmonės. Tai byloja, jog teatrinis judėjimas matomas ir svarbus.

Kaip atrodo visa apdovanojimų ir nominacijų teikimo ceremonija? Ogi labai paprastai – pirmiausia komisija atrenka teatrus, dalyvavusius įvairiose apžiūrose, konkursuose ar festivaliuose, ir skiria jiems nominacijas paskirose kategorijose. Būti nominuotam – didžiulis išskyrimas, mat Lietuvoje mėgėjų teatrų labai daug, jų lygis labai aukštas. Tad tapti kurioje nors kategorijoje nominuotu – laimėjimas ir džiaugsmas. Šiemet komisija skyrė nominacijas šiose kategorijose: ryškiausias spektaklio scenarijus, inscenizacija (Troškūnų „Mes“, Kretingos „Atžalynas“, Šiaulių „Kompanija šauni“, Vilniaus „Elementorius“ – 2 nominacijos), ryškiausia nacionalinės

dramaturgijos interpretacija (Alytaus „Taškas“, Ignalinos „Iki“, Raseinių „Svajoklis“, Plungės „Saula“), ryškiausia užsienio dramaturgijos interpretacija (Alytaus „Skrajokliai“, Klaipėdos „Maska“, Šiaulių „Kompanija šauni“, Punsko „Kregždė“), ryškiausia choreografija, plastika spektaklyje (Alytaus „Skrajokliai“, Jurbarko „Vaivorykštė“, Plungės „Saula“, Vilniaus S. Daukanto gimnazijos teatro trupė), ryškiausia spektaklio scenografija (Alytaus „Taškas“, Jurbarko „Vaivorykštė“, Radviliškio jaunimo teatras, Raseinių „Svajoklis“, Punsko „Kregždė“), ryškiausias muzikinis, garsinis spektaklio sprendimas (Alytaus „Skrajokliai“, Kauno „Čia ir dabar“, Klaipėdos S. Dacho „Teatro studija“, Kretingos „Atžalynas“, Šiaulių „Kompanija šauni“, Punsko „Kregždė“), ryškiausias aktorių ansamblis (Pasvalio „Drama“, Plungės „Saula“, Raseinių „Svajoklis“, Punsko „Kregždė“), ryškiausias vaikų teatro spektaklis (Plungės „Saula“, Raseinių „Svajoklis“, Šiaulių „Kompanija šauni“), ryškiausias jaunimo teatro spektaklis (Pasvalio „Drama“, Plungės „Saula“, Punsko „Kregždė“), ryškiausias leidinys apie mėgėjų teatrą. Iš viso nominuoti buvo 43 teatro kūrėjai. Jiems šventės dieną buvo įteikti „Tegyvuoja teatras“ diplomai. Punsko jaunių teatrui „Kregždė“ už Sofoklio tragediją „Elektra“ skirti net 5 diplomai: už scenografiją, muziką, aktorių ansamblį, ryškiausią jaunimo spektaklį ir užsienio dramaturgijos interpretaciją. Beje, paskutinėje kategorijoje į „Kregždės“ rankas nuskriejo ne tik diplomai, bet ir statulėlė. Tai antra „Tegyvuoja teatras“ statulėlė 15-metėje „Kregždės“ istorijoje. Nepaprastai džiaugiamės tokiu įvertinimu. Mums garbė būti geriausių

Lietuvos jaunimo teatrų gretose. Tai rodo, jog einama teisinga linkme, jog mus pastebi ir mato ne tik vietos žiūrovai, bet ir Lietuvos žmonių akys.

Šventės metu įteikti ir Kazimieros Kymantaitės vardo apdovanojimai bei dėl pandemijos neįvykusių baigiamųjų „Molinuko teatro“ ir „Šimtakojo“ švenčių diplomai. Taigi dar vieną diplomą teko atsiimti, mat „Kregždė“ 2021 m. tapo Respublikinės vaikų ir jaunimo teatrų apžiūros „Šimtakojis“ laureate.

Šiandien mūsų džiaugsmas – penki gražūs diplomai, spindinti statulėlė, bet jie atrodo tokie nedideli dalykai, kai pagalvoji, kiek akių per tuos 15 metų matė mūsų darbus, kiek širdžių juos palietė, kiek dalyvių persisuko per teatro gretas, kiek meilės ir džiaugsmo dalinta sau ir kitiems. Bet vis tiek gera, kai jauti, jog esi pastebėtas, įvertintas. Kartais nereikia net diplomo – geras žodis atperka viską, o kartais ir jo nereikia, kai matai, jog jaunuolių akys spindi, jog visi laimingi. Blogiausia, kai atsiranda žmogus, kuris ne tik nesidžiaugia, bet dar ir pavydo akmenukus ar komentarus mėto. Tada jau liūdnoka. Tačiau, matyt, kiekvienas džiaugsmas turi mažo liūdesiuko šešėlių.

Lietuviai nieko nedarė be reikalo. Kiekvienas daiktas turėjo paskirtį

JURGITA STANKAUSKAITĖ

Gyvenime niekas nevyksta be reikalo arba *šiaiip sau*. Viskas turi paskirtį ir tikslą. Tik ne iš karto suprantama įleistos į gyvenimą duotybės prasmę. Gal dėl to visa būtis yra tokia įdomi ir nenuobodi.

Kovo 26 ir 27 dienomis Lenkijos lietuvių etninės kultūros draugijos patalpose vyko mokymai „Žydyntys sodai“, kuriuos vedė sertifikuota šiaudelių pynimo specialistė Jurgita Kaščiukaitė-Kutkienė iš Vilniaus. Kas vyko mokymų metu ir kokią patirtį iš jų išsinešiau, rašau remdamasi tik savo įspūdžiais. O jeigu apie tai rašau, vadinasi, tikrai man patiko.

Išpildžiau tylų ir kuklų savo norą. Gal svajone to nepavadinčiau, tačiau pasidėjau pliusiuką siekiamybių sąrašė – išmokau rišti sodus. Nuoširdžiai gerbiu visus tautodailės meistrus, jų išlaikomas tradicijas ir per kuriamus darbus tęsiamą tautos atmintį. Žaviuosi tiek nupintomis ar nuaustomis juostomis, tiek didelės išvermės ir susikaupimo reikalaujančiais staklėmis nuaustais takeliais. Visgi nuo seniai mane labiausiai traukė būtent šiaudiniai sodai. Jų formoje yra kažkas magiško, ką aprašyti labai sunku. Auksiniuose sodo trikampiuose užlūžtanti saulės šviesa traukia akį. Kažkoks neaprepiamos visatos įvaizdis, pakabintas palubėje, lėtai sukasi aplink savo ašį.

Visada maniau, kad sodo gamyba yra tokia šiaudelių raizgalynė, kurią gali įveikti tik patys ištvėringiausi. Gerbiama Jurgita Kaščiukaitė-Kutkienė į mokymus atsivežė tokio grožio šiaudinius darbus, jog šiek tiek išsigandau. Pirmiausiai pagalvojau, kad teks nemažai prakaituoti,

o paskui prikibo tokios mintys: „Jeigu čia yra mokymai ir šalia manęs sėdi moterys, kurios niekada anksčiau neturėjo nieko bendra su šiuo menu, vadinasi, kartu įvaldysime šiaudų rišimo pagrindus ir tikrai pramoksime. Ne per 45 minutes. Čia ne pamoka mokykloje. Viską darysim dėl savęs. Ne dėl pažymio.“ Peršasi į galvą noras paaiškinti, ką pastarosios mintys reiškia. Supraskime, kad visus mokymus, kuriuos renkamės laisva valia, skiriame lavinimuisi ne dėl kažko, o tik dėl savęs. Iš tikrųjų kiekviena dalyvė mokėsi savo tempu. Vienoms reikėjo daugiau laiko, kitoms mažiau. Mokymų valandos buvo skirtos ne rungtynėms, o tikrai lengvam pasibuvimui tarp moterų. Neslėpsiu, kad man labai rūpėjo kuo labiau priartėti prie šio meno, todėl ne viską girdėjau, apie ką aplinkui šnekėtasi. Tai man buvo švelnus prisilietimas prie meditacijos. Tiesą pasakius, neturiu žalio supratimo, kaip medituoti ir kaip žmogus jaučiasi meditacijos būsenoje, bet jeigu adata narstydamas šiaudelius užsimiršdavau, kas aplink vyksta, manau, kad buvau pusę žingsnio peržengus stipraus susikaupimo slenkstį.

Mokymus vedusi Jurgita kas kiek laiko apdovanodavo mus trupučiu labai naudingos informacijos apie sodų rišimo meną. Tai nebuvo kažkur jau girdėtos žinios. Bent jau man

Šiaudelių pynimo specialistė Jurgita Kaščiukaitė-Kutkienė

Jurgitos Stankauskaitės nuotr.

visi jos pasakojimai buvo naujovių naujovė. Gražu buvę klausytis, kaip jos patirtį papildydavo mūsų krašto etnologė Aldona Vaicekauskienė. Štai, pavyzdžiui, Aldona pasakojo, kad kažkada į Punsko kraštą iš Marcinkonių (Dzūkijos Lietuvoje) atkeliavo šiaudinis laivas, kurį kadaise pakabindavę virš mirusiojo karsto. Tikėta, kad laivas padės dūšelei iškelti anapus. Specialistę Jurgitą

nustebino ši informacija, nes jai dar niekada gyvenime neteko apie tai girdėti. Mat visi mokomės, ir tai išties buvo gražu. Viską, ką apie sodų rišimo tradiciją galime rasti rašytiniuose šaltiniuose, yra vien iš kartos į kartą perduota žodinė informacija ir mokslininkų analizių rezultatai. Mūsų kultūroje rašytinių šaltinių nesą daug ir jie nėra seni. Daug gali būti spėliojimų, bet neatsiradusių iš nieko, o iš kruopščių senosios lietuvių pasaulėvokos tyrimų.

Lietuvių kultūroje, kaip ir kitų tautų, kadaise nieko nebuvo daroma be reikalo. Kiekvienas daiktas namuose turėjo prasmę. Nebuvo medžiagų pertekliaus, kokį turime šiais laikais, ir senieji lietuviai nekūrė daiktų vien dėl grožio ar vietos užpildymo. Viskas daryta *dėl ko nors*. Iki šių laikų yra atėjusi graži, sena tradicija jaunavedžiams dovanoti šiaudinius sodus. Jie būdavo kabinami virš naujagimio, kurį norėta apsaugoti nuo... musių. Musės tūpdavo ne ant kūdikio, o ant sodo, ir klaidžiodavo auksiniame labirinte. Sodas yra idealaus dieviškojo sodo atvaizdas, kuriame iš mezgamų žiedų auginama nauja gyvybė. Beje,

Jurgita pasidalino labai paprasta šio rankdarbio pavadinimo reikšme. Šiaudinis sodas gali atspindėti žemiško sodo paveikslą. Iš senų pasakojimų ar lietuvių literatūros žinome, kad naujai kuriamoje sodyboje žmonės tvarkydavo namo aplinką. Būtinai reikėdavo sutvarkyti visą vadinamąjį jovalą ir pasodinti sodą – įvesti tvarką. Pažiūrėjus į visa tai, ką mes mokymų metu turėjome aplinkui, tikrai reikėjo tvarkos, tačiau ją pasiekėme tik suvėrusios savo sodus.

Sodo gamyba yra ilgas procesas. Medžiagai paruošti reikia bemaž visų metų. Kodėl anksčiau neteko susidurti su sodų rišimu? Atsakymą gavau paprastą – sodą surišti vienas juokas, lyginant su jo medžiagos paruošimo laiku, įdėtomis pastangomis, jėgomis ir kantrybe. Mokymų metu ant stalo mums buvo padėti sukarpyti šiaudeliai, todėl, kaip sakoma, *mes tik švilpavome*, nesuprasdamos, kiek darbo skirta tiems šiaudeliams atsirasti ant mūsų stalo. Jurgita pasakojo, kad jos visa šeima būna kasmet įpareigota padėti prie, pavadinkime, šiaudelių gamybos. Pirmiausiai reikia apdirbti žemę, kurioje bus pasėti rugiai, po to laukti reikiamo momento, kada juos bus galima pjauti, po to rūšiuoti, džiovinti, drėkinti, karpyti ir šimtus kartų nuglostyti. Čia neišmeta mas joks šiaudelis, nes šiaudinėse dekoracijose galima panaudoti kiekvieną – ploniausią ir storiausią – javo stiebą. Įdomu,

Jurgitos Stankauskaitės nuotrauka

kad sodus galima verti iš nendrių, tačiau joms sukarpyti reikia turėti geras žirkles ir labai stiprias rankas. Sužinojau, kad smilgos tam irgi tinkamos, bet viskam reikia turėti daug kantrybės ir noro.

Ponia Jurgita yra sodų rišimo specialistė, kas dieną galinti suverti du darbus pagal užsakymą. Žinoma, viskas priklauso nuo dydžio. Pasirodo, kad sodai šiais laikais tikrai nepuošia vien parodų salių, bet ir privačius namus. Užsakymų yra ir jie nesibaigia, vadinasi, sodai nenuėjo į užmarštį ir jie papildo jaunų šeimų namus. Jie dovanojami krikštynų, vestuvių ir kitomis progomis. Šeimoms neša pačius geriausius linkėjimus, sveikatą, ramybę, darną ir pusiausvyrą gyvenime.

Per dvi dienas trukusius mokymus puikiai praleidau laiką. Tikiu, kad ir visos jų dalyvės savotiškai pasilinksmino. Papildėme savo gyvenimus nauja patirtimi. Esu tikra, kad kitokios patirties pasisėmė mokymų vedėja. Juk darbas mažose bendruomenėse yra savotiškas ir tikriausiai nenuobodus. Duodu penkis susitikimo organizatoriams ir dalyviams. Tokie susitikimai praturtina ir skatina domėtis, ieškoti daugiau. Ačiū ir iki kitų kartų!

Jurgitos Stankauskaitės nuotrauka

Mokymų dalyvės

Pajusk knygnešių (žygeivių) dvasią!

BOŽENA BOBINIENĖ

Neapsakomas malonumas išeiti į gamtą, kai po ilgų, šaltų, darganotų žiemos mėnesių pagaliau nušvinta saulė! Kiekgi galima tupėti namuose, žiūrėti į televizoriaus ar kompiuterio ekraną ir nuolat lepinti save skaniais užkandžiais? Šilti saulės spinduliai kviečia visus pajudėti, įkvėpti tyro oro, pamiklinti sustingusius kaulus, pasižvalgyti po pasaulį... Š. m. kovo 20-osios sekmadienis buvo būtent tokia graži diena, o proga išlįsti iš namų – Trečiasis knygnešių lauko žaidimas „Pajusk knygnešių dvasią!“.

Žygiai – tai vis populiarėjanti laisvalaikio leidimo forma. Jie ypač mėgstami Lietuvoje, kur organizuojama daug įvairaus pobūdžio kelionių pėsčiomis (jas rengia, pvz., Pėsčiųjų žygių asociacija, Trenkturas ir kt.). Tai įvairių distancijų, sudėtingumo, teminės kelionės. Smagu, kad ir Punkskas neatsilieka – yra susibūrusi entuziastų grupė (apie ją „Aušroje“ jau buvo rašoma anksčiau), nuolat žygiuojanti ne tik savo krašto keliukais, bekelėmis, laukais, bet išvykstanti ir į kitas vietas Seinų krašte, Suvalkijoje, Lietuvoje; einanti ne tik pažintiniais takais, bet ir savarankiškai pasirinktomis trasomis. Dar smagiau, kad Punkske jau trečius metus iniciatyvinei Punksko pagrindinės mokyklos ir licėjaus mokytojų, savivaldybės atstovų bei pasienio kaimynų iš Sangrūdės grupei pavyksta suorganizuoti išskirtinį, siekiantį tam tikrų tikslų teminį žygį, skirtą paminėti knygnešius – lietuviško žodžio nešėjus.

Žygio dalyviams sunku prilygti tikriems XIX a. knygnešiams. Šiandien nėra reikalo keliauti dešimtis kilometrų ir gabenti maišus,

prikrautus uždraustų leidinių. Keliautojų niekas neseka, netyko žandarai, už nugaros neįjuntamas joks pavojus. Šiuolaikinis žygiavimas – tai linksma pramoga, savo jėgų išbandymas, bet ir prisiminimas, įsisąmoninimas, kiek pasiaukojimo ir drąsos, fizinės jėgos ir ištvermės reikėjo tiems, kurie stengėsi, kad lietuviška spauda, švietimas, žodis būtų išsaugoti ateities kartoms. Mes dabar turime viską, apie ką kadaise žmonės galėjo tik pasvajoti...

Šiomet Punkske „knygnešių“ susirinko apie 70 – žygiuoti ryžosi Punksko licėjaus moksleiviai (beje, buvo ir vienas pradinukas), Punksko aktyvių žygeivių grupė, mokytojai, vyresnio amžiaus žmonės, Punksko šeiminkinių ratelio atstovės, prisijungė ir Sangrūdės mokyklos moksleiviai su savo mokytojais. Žygio starto vieta – Punksko buities muziejus (skansenas). Čia nuo 8.30 val. vyko dalyvių registracija. Punksko licėjaus mokiniai parodė trumpą proginę programėlę apie knygnešius. Jos metu išlydėtos kelios žygeivių-knygnešių grupės: Povilo Matulevičiaus, Karolio Petruškevičiaus ir Vinco Kaminsko. Jos rinkosi tam tikrus maršrutus. Organizatoriai parengė kelis nuotolių variantus, kad kiekvienas dalyvis

Kareivių keliu

galėtų pasirinkti pagal savo jėgas ir galimybes. Ilgiausias maršrutas buvo 24–26 km.

Pirmasis postas – prie knygnešio Povilo Matulevičiaus paminklinio akmens Kreivėnuose. Čia žygeivių dalyvių lapuose pirmą kartą nutūpė pelėdos antspaudas. Toliau reikėjo pasiekti Giliušgirio mišką, jį pereiti ir kirsti Lenkijos ir Lietuvos sieną. Paėjęjus šiek tiek Lietuvos link, prasimušus pro brūzgnynus, mūsų akims atsivėrė Vinco Markevičiaus buvusioje sodyboje laukiančių ir sveikinančių žygeivių Sangrūdės gyventojų grupė su gerai punkskiečiams

pažįstama Sangrūdodos kultūros darbo organizatore Angele Bapkauskienė. Žygio dalyviai buvo labai šiltai priimti, apdovanojami trispalvėmis širdelėmis, pavaišinti skania karšta sriuba ir arbata, pyragais ir sūriu. Dalyvių lapuose padėtas antras pelėdos antspaudas. Čia visi sustojo ilgesniam laikui, mat prie knygnešiui Markevičiui skirto paminklinio akmens susirinko ne tik žygieiviai ir sangrūdiškiai. Iš įvairių Lietuvos kampelių šia proga atvyko ir knygnešio giminaičiai, o jų atstovė, V. Markevičiaus anūkė Gražina

Pasienio zonoje

Markauskienė papasakojo senelio ir tos vietos istoriją (apie tai plačiau buvo rašoma ankstesniame „Aušros“ numeryje). Praėjus gerai valandai, žygieiviai, padėkoję už gražų priėmimą ir susitarę su sangrūdiškiais susitikti

Punske prie Varpinės, suskubo keliauti toliau – mat tai buvo tik žygio pradžia.

Vėliau žygiavome Lenkijos ir Lietuvos pasienio zona, ėjome vadinamuoju kariivių keliu. Dalis žygieivių ryžosi keliauti tiksliai pagal žemėlapi, o labiau patyrusiųjų grupė ir dalis jaunimo pasirinko žygiavimą pamiške, laukais, bekelėmis. Taip pasiekėme kitą postą Kampuočiuose – prie Juozo Pečiulio sodybos esantį Lietuvos nepriklausomybės atkūrimui skirtą paminklinį akmenį, stūksantį Kampuočio ežero pakrantėje įveistame ažuolyne. Čia organizatoriai pavaišino

mus karšta arbata ir sausainiais, gavome po trečią antspaudą, o sodybos šeimininkas papasakojo apie ankstesnį šios vietos gyventoją – knygnešį Kaminską. Po gero pusvalandžio išskubėjome įveikti paskutinę maršruto atkarpą iki Punsko Varpinės. Žygiavome sparčiai, tad Punską pasiekėme gerokai anksčiau, nei buvo numatyta. Susirinkome prie Punios ežero, kur rengėjai buvo jau sukrovę laužą, paruošę dešrelių ir šiltos arbatos. Dalyvio lape atsirado paskutinis – ketvirtas pelėdos antspaudas.

Pasistiprinę užlipome į Punsko senųjų kapinių kalnelį, sustojome aplink Varpinės paminklą. Čia buvo apibendrintas visas šios dienos renginys. Apie knygnešių svarbą indėlių į lietuviško žodžio išsaugojimą kalbėjo buvęs Punsko licėjaus direktorius Juozas Sigitas Paransevičius, žodį tarė Sangrūdodos gimnazijos direktorė Vida Šalčiuvienė bei žygio rengėjai Irena Marcinkevičienė ir Jonas Vaičiulis. Kiekvienam žygieiviui buvo įteiktas proginis medalis. Pasodintas atminimo ažuoliukas. Padainavome keletą lietuviškų dainų. Kupini visos dienos išpūdžių, truputį pavargę, bet labai laimingi, kad pavyko įveikti keliasdešimt kilometrų pėsčiomis, su viltim žygiuoti ir kitais metais, išsiskirstėme namo.

Dešrelių kepimas prie Punios

Žygio užbaigimas prie Punsko varpinės

Visų dalyvių vardu nuoširdžiai dėkoju Trečiojo knygnešių lauko žaidimo – pėsčiųjų žygio „Pajusk knygnešių dvasia!“ organizatoriams už smagų ir prasmingą renginį. Ačiū taip pat bendražygiams – su Jumis niekada nenusibosta eiti! Tokiam pozityviam būry visada linksma, netrūksta nuotykių ir staigmenų. Žygis tikrai pavyko, oras buvo tiesiog kaip užsakytas; daugiau valgėm bei gėrėm arbatos, nei ėjom, bet ir taip atėjome per greit; kilometrų buvo pakankamai. ☺ Lauksime kitų žygių!

ŽYGEIVIŲ IŠPŪDŽIAI

Dovydas: Žygis man labai patiko. Smagu buvo su draugais keliaut. Ėjau keliais, kuriais anksčiau neteko judėti. Ir laukais labai malonu buvo žygiuoti. Viskas puikiai suorganizuota. Aišku, labai patiko antrasis postas, jau Lietuvoje, kur galima buvo skaniai užkąsti ir atsigerti šiltos arbatos. O po žygio jaučiausi labai laimingas, nors ir buvau pavargęs.

Greta: Žygis man buvo proga išeiti į gamtą, atsipalaiduoti, pabendrauti su draugais visai naujoje aplinkoje, dar geriau pažinti savo kraštą ir aplankyti nežinomas vietas. Sekmadienis buvo saulėtas, labai šiltas, net žygiuojant nudegė nosis. ☺ Man

labai patiko. Mielai dar kartą dalyvačiau tokiaame žygyje!

Monika: Žygis man labai patiko, suteikė daug teigiamų emocijų. Tai buvo puiki proga smagiai praleisti laiką su draugais, pakalbėti, pasilinksinti ir kartu pasportuoti. Galėjome daugiau sužinoti apie naudingą knygnešių veiklą mūsų krašte, apie jų didžiulį atsidavimą, pasiaukojimą. Oras buvo nuostabus – pavasariškas, visą dieną švietė saulė. Visus karštai raginu dalyvauti šiame žygyje kitais metais!

Dorota ir Alicija: Profesionaliai suorganizuotas žygis!

Sebastijonas: Saulutė, gera kompanija ir daugiau kaip dvidešimt kilometrų pėsčiomis – tai buvo tikrai graži ir aktyviai praleista diena. Ėjom keliais, laukais, kur anksčiau dar nebuvo, o galbūt ir visai nebūčiau buvęs, jeigu ne šis žygis. Labai džiaugiuosi, kad pramyniau naujus takus ir bent iš dalies galėjau įsivaizduoti, kokiais keliais turėjo kažkada keliauti knygnešiai. Be to, matėme daug gyvūnelių, kurie mus lydėjo: skraidančias gerves, prašuoliavusias stirnas, ant rankos nutūpusią boružėlę, ūkininko arklius, pribėgusius pažiūrėt, kas per žmogeliukai eina, ar katinėlį, besišildantį saulės

spinduliuose ir laukiantį, kol jį kas paglostys... Žygis nebuvo toks paprastas, bet pasitenkinimas jį užbaigus buvęs didžiulis. Manau, pavyks dalyvauti ir kitais metais. Tada pasikviesiu daugiau draugų, kad ir jie pramiklintų savo kojas.

Ida: Knygnešių žygį prisiminsiu kaip labai linksmą! Džiaugiuosi, kad galėjau įsigilinti į mūsų istoriją, pažinti naujas vietas, kelius. Labai smagiai praleidau laiką su draugais, buvo daug juoko, šypsenų, todėl beveik nesijautė nuovargio. Oras ir žygiavimo atmosfera buvo nuostabūs! Kitais metais tikrai vėl išsiruošiu į šį žygį!

Gabija: Žygis man labai patiko. Oras buvo palankus. Nors kelias nebuvo pats lengviausias, su gera kompanija visada smagiau eiti.

Viktorija: Nors žygis man buvo iššūkis, labai patiko. Manau, kiekvienas dalyvis pritaris, kad tai buvo įdomi patirtis. Galėjome savo kojomis pajusti atstumus, kuriuos turėjo įveikti knygnešiai. Be abejo, dalyvavau ir kitame žygyje!

Mangirdas: Žygis buvo varginantis, trasa ilga, bet man labai patiko. Nors kelis kartus su draugais paklydom ir buvom jau labai pavargę, parėjome namo su šypsena veide.

Karas neišvengiamai paskatins ukrainiečių kalbos plėtrą pačioje Ukrainoje

Labai svarbios ukrainiečių kalbos ir Lietuvos sąsajos. Dabar mums pats aktualiausias ukrainietiškas žodis „peremoga“ yra semantinis lietuvių kalbos žodžio „pergalė“ vertinys. Žodis ateina iš bendros Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (LDK) patirties, jo šaknys yra kanceliarinėje slavų kalboje, kuri LDK laikais buvo vartojama kaip administracinė. Ši rašytinė kalba yra ne kas kita, o senoji ukrainiečių (ir baltarusių) kalba.

Kaip nurodo Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, ukrainiečių kalbos formavimasis tiesiogiai susijęs su LDK, nes senoji ukrainiečių (ir senoji baltarusių) kalba išsirutuliojo iš kanceliarinės LDK kalbos. Su bendrinės ukrainiečių kalbos formavimusi Lietuva taip pat susijusi – su jos standartu siejamas ukrainiečių poetas ir dailininkas Tarasas Ševčenka mokėsi Vilniaus universitete.

Apie tai ir kitus svarbius dalykus pasakojo prof. habil. dr. Sergejus Temčinas, slavistas, žymiausias Lietuvoje rusėniškos LDK raštijos tyrinėtojas. Jį kalbino „Kalbos klubo plius“ autorė ir vedėja prof. dr. Jolanta Zabarskaitė.

Jolanta Zabarskaitė: Kada prasidėjo ukrainietiška raštija?

Sergejus Temčinas: Ji prasidėjo po Kijevo Rusios oficialaus krikšto IX a. pabaigoje, bet nuo to ankstyviausio laikotarpio rašytinių

paminklų, išlikusių iki mūsų dienų, deja, neturime. Dėl to seniausi rankraščiai, kurie laikomi ukrainietiškosios rašto kultūros paminklais, datuojami nuo XI a. vidurio. Pats ankstyviausias ir garsiausias rankraštis – „Ostromiro evangelija“. Tai evangelijos tekstas, rašytas 1056–1057 m. Kaip ir visa religinė raštija tuo metu, ši knyga parašyta bažnytine slavų kalba, kuri susiformavo dar Bulgarijoje ir plito Kijevo Rusioje visose teritorijose: tiek aplink Kijevą, tiek ir šiaurėje, kaip vienintelė religinių raštų kalba.

J. Z.: O tuo metu kokia buvo ukrainiečių kalba, kokia jos būklė?

S. T.: Iš nuotrupų galima manyti, kad tais laikais Ukrainos teritorijoje raštijoje vartotos trys kalbos, ukrainiečių tarmės. Jos susiformavusios toli gražu ne susidarant Kijevo Rusios valstybei, bet gerokai anksčiau, tačiau ukrainiečių tarmėmis galėjo būti rašomi tik buitiniai raštai.

Pasaulietinė valdžia – didieji ir daliniai kunigaikščiai – savo oficialiuosius raštus galėjo rašyti jau senąja rusų kalba, bet šitas pavadinimas tais laikais turi būti suprantamas plačiąja prasme. Tai galima pavadinti ir senąja rusų, ir senąja ukrainiečių kalba, nes kalba buvo viena ir dabartinės Ukrainos teritorijoje, ir už jos ribų

– dabartinių Rusijos ir Baltarusijos teritorijų europinėje dalyje. Trečioji kalba – bažnytinė raštija: viešpatavo bažnytinė slavų kalba, perimta kartu su krikštu iš Bulgarijos.

J. Z.: Ukrainiečių kalbos formavimosi istorijoje tikriausiai svarbų vaidmenį vaidina LDK istorija.

S. T.: Ir ne tik ukrainiečių kalbos, bet ir pačiame ukrainiečių tautos formavimesi lemiamas laikotarpis – kultūriniai, socialiniai, etiniai lūžiai – įvyko LDK laikais. Mat Kijevo Rusios teritorijos vakarinė dalis, kur ilgainiui formavosi ukrainiečių ir labai jai artima baltarusių tautos, atsiskyrė nuo rytų slavų teritorijos būtent dėl to, kad tos žemės XIII–XIV a. įėjo į Lietuvos valstybės sudėtį.

J. Z.: Kokie tuo metu ukrainiečių kalbos bruožai išryškėjo? Koks yra rusėnų ir ukrainiečių kalbų santykis?

S. T.: Jis labai paprastas: ukrainietiškos ir baltarusiškos žemės LDK padovanojo pirmąją jos oficialiąją kalbą. Tai, ką vadiname rusėnų kalba, buvo bendra tiek ukrainiečių, tiek baltarusių protėviams. Tai, ką mes vadiname rusėnų kalba, Ukrainoje vadinama senąja ukrainiečių kalba, Baltarusijoje – senąja baltarusių kalba.

Būtent ta rusėnų kalba parašytas ir Lietuvos Statutas, ir Lietuvos metrika, ir kiti oficialūs LDK raštai.

J. Z.: **Tad mūsų ryšiai su Ukraina kultūriškai, istoriškai ar netgi genetiškai gerokai gilesni ir tvirtesni.**

S. T.: *Net kalbant siaurąja geneistine prasme, žinoma, kad Šiaurės Ukrainoje dar prieš rytų slavams ateinant į tas teritorijas gyveno baltų gentys. Iš pat pradžių egzistavo Dniepro baltų kultūra – žmonės kalbėjo baltiškai ir gyveno dabartinės Ukrainos teritorijoje. Ukrainos šiaurėje kalbininkai aptinka kai kuriuos baltiškuosius požymius, visų pirma – hidronimijoje (upių, ežerų pavadinimai), bet kartais ir tarmėse randa vieną kitą baltiškos kilmės žodį. Tai nereiškia, kad ten buvo paplitusi lietuvių kalba – dar nebuvo lietuvių kalbos tokios, kokią mes turime dabar: buvo skirtingos rytų ir vakarų baltų gentys. Iš jų ilgainiui ir formavosi lietuvių kalba.*

J. Z.: **O kaip po to įvyko baltarusių ir ukrainiečių kalbų atsiskyrimas?**

S. T.: *LDK rusėnų kalbos plotas skilo į dvi dalis: šiaurinę, baltarusiškąją, ir pietinę, ukrainietiškąją, po Liublino unijos, nes dabartinės Ukrainos žemės buvo perduotos iš LDK Lenkijos karalystei. Tai ir buvo lemiamą priežastis, kodėl pietuose gyvenę rusėnai pradėjo telktis apie vietinius kultūrinius centrus – Kijevą ir Lvovą, o šiaurėje, LDK teritorijoje, likę rusėnai telkėsi aplink Vilnių ir kiek vėliau – Minską.*

Senoji baltarusių ir senoji ukrainiečių kalba tapo visateise religine rašto kalba būtent LDK laikais. Nes nuo XV a. vidurio ta kalba pradėjo funkcionuoti ir bažnytinėje raštijoje, į ją išversti netgi Šventojo Rašto tekstai. Kijevo kunigaikščių

Olekaičių nurodymu buvo atliekami tiesioginiai vertimai iš hebrajų kalbos į rusėnų. Šie tekstai funkcionavo dabartinės Ukrainos ir Baltarusijos teritorijoje.

Ta kalba, kuri anksčiau buvo šnekamoji ir kuria rašė tik pasaulietinio turinio tekstus, pradėjo funkcionuoti visose srityse ir tapo pilnateise rašto kalba. Sakome, kad Lietuvoje ji tapo valstybinių reikalų tvarkymo kalba.

Rusėnų kalba yra patyrusi du labai stiprius išorinius poveikius. Lenkų kalbos poveikis prasidėjo anksčiau, nei dabartinės Ukrainos žemės pateko į LDK sudėtį. Bent jau nuo XIII a. vidurio, ypač Vakarų Ukrainos teritorijoje, vietinė rašto kalba buvo veikiamą lenkų kalbos. Tas procesas vyko ir LDK laikais. Rusėnų kalba yra patyrusi ir lietuvių kalbos poveikį, kurį galime matyti taip pat mūsų laikais. Pavyzdžiui, lietuviškas žodis „pergalė“ buvo pažodžiui išverstas į rusėnų kalbą, todėl ukrainietiškas žodis „peremoga“ reiškia pergalę. Atsirado ir atitinkamas baltarusiškas žodis, nes panašiai kalbėjo taip pat LDK kunigaikščiai ir apskritai socialinis elitas – tas žodis buvo perimtas.

J. Z.: **Kada atsirado dabartinė kalba kaip valstybinė, kaip literatūrinė?**

S. T.: *Kaip valstybinė ukrainiečių kalba pradeda funkcionuoti, kai susiformuoja nepriklausoma Ukrainos valstybė, bet dabartinė ukrainiečių kalba pradėjo formotis labai aktyviai dar XVIII a. pabaigoje. Tai vyko Rusijos imperijos laikais, kuri labai nepalankiai žiūrėjo į atskiros ukrainiečių kalbos formavimąsi ir stengėsi pristabdyti šitą procesą, būta ir draudimų rašyti ukrainietiška. Vis dėlto pirmieji literatūriniai tekstai buvo parašyti ta kalba dar XVIII a. pabaigoje.*

Dar XVIII a. pabaigoje ukrainiečių rašytojas Grigorijus Skovoroda žengė pirmąjį žingsnį pradėjęs savo kūrinuose vartoti mišrią kalbą, kur vieni žodžiai buvo imami iš bažnytinės slavų kalbos, kitas pluoštas – iš rusų, bet iš ukrainiečių taip pat buvo paimta nemažai. Naujoji rašytinė kalba galutinai susiformuoja dėl didžiojo ukrainiečių dainiaus Taraso Ševčenkos kūrybos.

Po XIX a. vidurio visiškai susiformavo bendrinė kalba, kuri funkcionuoja iki šiol.

J. Z.: **Ar labai smarkiai Ukrainos savimonė buvo naikinama sovietizacijos? Kiek ten vyko rusifikacijos procesų?**

S. T.: *Ukrainoje kalbinė situacija gerokai skyrėsi nuo lietuviškosios, nes ukrainiečių ir rusų kalbos gana artimos. Dėl to pereiti iš vienos kalbos į kitą daug paprasčiau nei pereiti iš lietuvių į rusų.*

Dėl to, kad rusų kalba dominavo sovietiniais laikais, žinoma, ukrainiečių kalba patyrė nuostolių. Tačiau kalbinis rusifikacijos procesas nebuvo toks visuotinis ir beatodairiškas, koks jis buvęs Baltarusijoje. Ten, galima sakyti, buvo neįmanoma mokyti aukštojoje mokykloje baltarusių kalba – absoliučiai visi dalykai visuose universitetuose dėstyti vien rusiškai. Ukrainoje rusifikacija vyko ne taip smarkiai. Net gūdžiausiais sovietiniais laikais buvo universitetų ir specialybių, kur dėstyta ukrainietiška.

Dėl to dabar nors ypač rytinėje Ukrainos dalyje yra nemažai rusakalbių, daug jų esą dvikalbiai, laisvai kalbantys tiek ukrainietiška, tiek rusiškai. Net ir tie žmonės, kurie moka vien rusų kalbą, mūsų laikais turi ukrainietišką savimonę, kurios pagrindas yra ne kalba, o tapatinimasis su dabartine Ukrainos valstybe.

J. Z.: Kokia Ukrainai pasukus demokratiniu keliu buvo kalbos politika? Kokie buvę jos bruožai?

S. T.: Rusų kalbos atsisakymas nėra visuotinis Ukrainoje. Šios valstybės valdžia neforsuoja ukrainiečių kalbos plitimo, nors aktyviai palaiko. Tai reiškia, kad mokyklose didesnis valandų skaičius skiriamas ukrainiečių kalbos dėstymui. Šios kalbos mokosi žmonės rusakalbėse mokyklose.

Tai labai toliaregiška politika, nes bet koks spaudimas sukuria pasipriešinimą. Netgi dabar, kai vyksta karo veiksmai, oficialiose Ukrainos informavimo priemonėse leidžiama žmonėms, kurie nemoka pasisakyti ukrainietišškai, kalbėti rusų kalba. Ne taip jau retai matyti, kai laidos vedėjas kalba ukrainietišškai, o svečias atsakinėja

rusiškai. Tai labai protinga dėl to, kad ukrainiečiai puikiai supranta, jog daug svarbesnis pasisakymo turinys nei kalbinė raiška.

Minkštas ukrainiečių kalbos rėmimas ir palaikymas duoda teigiamų rezultatų – vis daugiau žmonių mokosi šios kalbos, net jei jie gimę ir augę rusakalbėse šeimose. Tačiau netgi sovietų laikais žmonių, kurie mokėjo ukrainiečių kalbą, buvo 4 proc. daugiau nei tų, kurie laikė ukrainiečių kalbą gimtąja.

Ir dabar rusakalbiai ukrainiečiai, kurių ypač daug rytinėje bei pietinėje Ukrainos dalyse, taip pat gina savo šalį, jos nepriklausomybę.

J. Z.: Dabar vyksta esminiai lūžiai kalbos, religijos, tapatybės požiūriu. Jie teigiami?

S. T.: Taip, nes dabartiniai karo veiksmai Ukrainoje turės labai didelę įtaką tiek kalbinei situacijai, tiek ir religinei. Šios valstybės teritorijoje veikia kelios stačiatikių bažnyčios. Yra Maskvos patriarchato stačiatikių bažnyčia, yra Nepriklausoma Ukrainos stačiatikių bažnyčia. Prasidėjus karui nemažai žmonių pereina iš Maskvos patriarchato į Nepriklausomą stačiatikių bažnyčią.

Šie karo veiksmai neišvengiamai paskatins ukrainiečių kalbos plėtrą pačioje Ukrainoje – dvikalbiai žmonės nenorės taip aktyviai kalbėti ir rašyti rusiškai, nes, palaikydami Ukrainos nepriklausomybę ir laisvę, vis dažniau rinksis ukrainiečių kalbą. Dėl to nėra jokių abejonių.

„Mūsų krašto didvyriai – partizanai“

ONUTĖ VAZNELIENĖ

2021 metų spalio 29 dieną Punsko Dariaus ir Girėno pagrindinėje mokykloje užbaigėme piešinių ir komiksų konkursą „Mūsų krašto didvyriai – partizanai“. IV–VI klasių mokiniai piešė, vyresnieji kūrė komiksus. Tai buvo nauja patirtis ir tikras iššūkis. Dalyviai keliavo į praeitį, pasinėrė į sudėtingus pokario laikus. Tuomet vyko karas po karo. Partizanai numynė takus visame Punsko krašte. Pasakota apie Jurgį Krikščiūną–Rimvydą ir Vytautą Prabulį–Žaibą, jų ryšininę Veroniką Judickaitę–Grigutienę (Mirtą) bei kitus tylius mūsų krašto didvyrius, šelpusius, rėmusius partizanų veiklą, leidusius jiems savo žemėse įsirengti slėptuves.

Mokiniai pasitelkė vaizduotę ir

visus savo gebėjimus. Vieni darbus atliko tradiciškai, kiti panaudojo kompiuterines technologijas. Ypač naudingi pasirodė Gabijos Stoskeliūnaitės ir Inesos Nevulytės promočiūčių surašyti prisiminimai, giminės relikvija – Veronikai Judickaitėi–Grigutienei pripažintas Vyčio Kryžiaus ordinas. Visa tai – šeimų saugomas didžiulis turtas. Paslaptingos istorijos buvo atrandamos iš naujo. Su didele meile tarti prosešlių vardai. Ieškota ryšio su anuo pokario pasauliu. Kaip tik tuo metu istorijos vėjo sukūrys apsuko ratą. 2021 m. rudenį Suvalkų evangelikų kapinėse rasti palaikai. Tikėtina, kad tai Jurgio Krikščiūno ir Vytauto Prabulio kūnai. Tad pasakojimai įgavo naują prasmę.

Komiksų konkurse pirmoji vieta skirta VII b kl. mokinėms Inesai Nevulytei, Gabijai Stoskeliūnaitei, Sarai Pykytei ir Onutei Radzevičiūtei, antroji – VIII b kl. moksleiviams Julijai Krakauskaitei, Aleksandrai Kardaускаitei, Dainiui Severinui ir Kasparui Vainai, trečioji – VIII a kl. moksleivių grupei: Gabijai Petruškevičiūtei, Ingai Krakauskaitei, Natalijai Chšanauskaitei ir Gabrielei Pečiulytei. Įdomus ir vertas dėmesio Gabrielės Baranauskaitės ir Alinos Grigutytės naudojant kompiuterinę grafiką sukurtas komiksas (jis spausdinamas šiame „Aušros“ numeryje, o kitame spausdinsime I. Nevulytės, G. Stoskeliūnaitės, S. Pykytės ir O. Radzevičiūtės komiksą – red.).

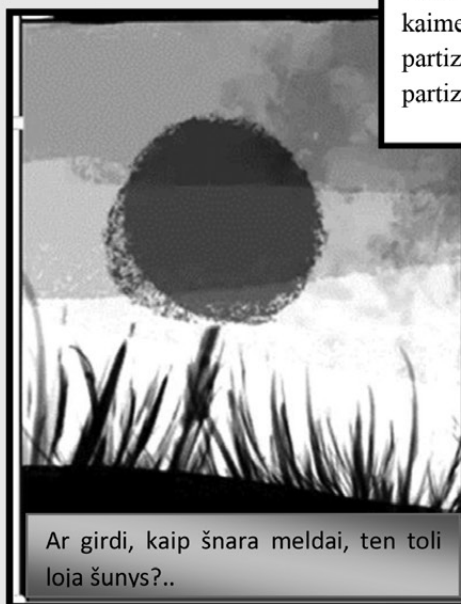
Karas po karo

Tai kelionė į tamsą, drumstą praeitį. Tada buvo karas po karo. Partizanai kovojo už laisvę. Jie numynė takus visame Punsko krašte. Jų prakaitu aplaistytos tamsios naktys. Šis pasakojimas yra apie Jurgį Krikščiūną-Rimvydą ir Vytautą Prabulį-Žaibą bei jų ryšininkę Veroniką Judickaitę-Grigutienę (Mirtą). Partizanams padėjo Teklė Pauliukonytė, Natalija Briliūtė ir daug kitų žmonių.

Ar matai kažkur partizanų? Ne Lietuva, bet jau...ne Lietuva

1947 m. J. Krikščiūnas-Rimvydas su J. Lukša-Skirmantu perėjo Lietuvos ir Lenkijos sieną. Jie nešė informaciją apie tai, kas vyksta Lietuvoje, į Vakarus. Punsko žmonės juos globojo, maitino. Buvo nesaugu.

Ar girdi, kaip šnara meldai, ten toli loia šunys?..

Veronika Judickaitė-Grigutienė gimė ir augo Budzisko kaime. Ji buvo partizanų ryšininkė Mirta. Talkino partizanams visur ir visada. Per jos gimtą kaimą ėjo partizanų keliai į Vakarus.

Šlynakiemio kaime, Judickų pušynėlyje, partizanai buvo įsirengę slėptuvę. J. Krikščiuonas rašė: *Tuo tarpu aš gyvenu tokiomis sąlygomis, kad Jūs įsivaizduoti negalite, ir tai turiu džiaugtis. Vaikštau basas su svetimais drabužiais. Dabar kabu tik ant siūliuko. Gali tekt ir ant gatvės atsigulti.*

1949 m. vasarą J. Krikščiuonas su V. Prabuliu, B. Saveikiu ir A. Kvedaravičiumi bandė prasiveržti toliau į Vakarus. Jų laukė Juozas Lukša-Daumantas. Į Suvalkus juos turėjo lydėti Natalija Briliūtė. Atvyko į Lipniaką, kur norėjo įlipti į traukinį. Partizanus pastebėjo geležinkelio milicija. Įvyko susišaudymas, bet partizanams pavyko pabėgti ir pasislėpti miške.

Po susišaudymo J. Krikščiūnas ir V. Prabulis Punsko krašte pasiliko iki tragiškos žūties. Sename Šlynakiemio bunkeryje buvo nesaugu. Žiemos pradžioje J. Krikščiūnas, nujausdamas galimą išdavystę, paprašė Veronikos vyro P. Grigučio leisti jo namuose išsikasti kitą bunkerį. Slėptuvę įsitaisė per vieną naktį (iš gruodžio 12 į 13-ąją). Čia jie norėjo tęsti savo veiklą.

Partizanai grįžo į senąją slėptuvę Šlynakiemyje. Ankstų rytą pasigirdo triukšmas. Per 300 kareivių ieškojo dviejų kovotojų. Apsupo juos lanku nuo Trakelio miško per Slionzoką iki Šaltėnų. Pasigirdo šūviai. Jakimavičių atvarė prie bunkerio ir įstūmė į vidų. Ten gulėjo nusišovęs Prabulis-Žaibas ir sužeistas Krikščiūnas-Rimvydas. Jakimavičius jį ištraukė. Nunešė prie mašinos, kur gulėjo Prabulio kūnas, kepalas duonos ir pasipriešinimo istorija.

Kaipmat iš tamsumos išsinėrė tos miško uniformuotos būtybės. Akys jų blizgėjo neapykanta...

Prasidėjo masiniai suėmimai ir tardymai, – prisimena J. Jakimavičius. – Žmonių buvo suimta daug. Visi buvo atiduoti karo teismui. Kas prisipažino, kas ne. Kieno kaltė buvo įrodyta, gavo ir visus 15 metų, kiti po šešerius, septynerius, aštuonerius.

Veronika Judickaitė buvo tardoma pusę metų. Dieną ir naktį naudotas smurtas, šantažas, mušta. Nuolat klausė: *Tai ar vėl nieko nežinai?* Tada liepdavo gulti ir mušė, kol pavargdavo. Ir taip kiekvieną naktį. Vienintelis ginklas, kurį ji galėjo panaudoti, buvo nuolatinis kartojimas: *Nieko nemačiau, nieko nežinau.* Tada ir vėl prasidėdavo kankinimai. Liepdavo su iškeltomis rankomis stovėti tris paras, kol kūnas sutindavo ir moteris prarasdavo sąmonę. Tada įmesdavo ją į kamerą. Veronika neprisipažino, bet buvo nuteista dvejiems metams.

2003 m. Veronika Judickaitė-Mirta apdovanota 2-ojo laipsnio Vyčio Kryžiaus ordinu.

Ar girdi? Senosios pušys vėl šlama: Jie Juos surado, surado, surado... Kažkur ten... Suvalkų evangelikų kapinėse, už „parkono“...

Lietuvių literatūros klasikė Ieva Simonaitytė – minint 125-ąsias gimimo metines

JANINA MACUKONIENĖ

Šie metai Lietuvoje paskelbti Ievos Simonaitytės metais. Apie ją nemažai medžiagos skelbiama internete, tačiau šiame straipsnyje remsiuos rašytine literatūra. O jos bibliotekose ne tiek mažai. Tai R. Dambrauskaitės knyga „Ieva Simonaitytė“, išleista dar klasiškai gyvenant, 1968 m., žurnalistės O. Pajėdaitės gausiai iliustruota nuotraukomis publicistinė knyga „Ji buvo Simonaitytė“, išleista 1988 m., žinomo literatūrologo V. Kubiliaus išsami studija „Ievos Simonaitytės kūryba“, išleista 1987 m., V. Dajotytės straipsniai įvairiuose vadovėliuose ir kt. Dauguma „Aušros“ skaitytojų dar mokykliniais laikais skaitė svarbiausius rašytojos romanus – „Aukštųjų Šimonių likimą“ ir „Vilių Karalių“. Už pirmąjį, išleistą 1935-aisiais, I. Simonaitytei skirta literatūros valstybinė premija, už antrąjį, patį brandžiausią, kurį rašytoja kūrė su pertraukomis net 20 metų ir išleido 1956 m., jau kita valdžia taip pat skyrė valstybinę premiją. Kad tai tikrai aukšto meninio lygio kūriniai, gali patvirtinti ne tik literatūros specialistai, rekomendavę šiuos veikalus premijoms, bet ir visi eiliniai skaitytojai. Mat knygos ne tik didelės meninės ir pažintinės vertės (įamžinusios išnykusios Mažosios Lietuvos papročius, kalbos lobyną, kultūrą, ekonomines realijas, lietuvininkų etninį charakterį), bet taip pat lengvai skaitomos, įtraukiančios skaitytoją savo fabula. Simonaitytė parašė ir autobiografinę trilogiją „O buvo

taip“, „Ne ta pastogė“ ir „Nebaigta knyga“, kuri taip pat stipriai įtraukia skaitytoją, išleido keletą apysakų. Pati rašytoja labiausiai vertino savo vėliausiai parašytą romaną apie tragišką Klaipėdos krašto lietuvininkų likimą „Paskutinė Kūnelio kelionė“, o labiausiai ją išvargino romanas „Pikčiurnienė“, kurį sovietų ideologai vertė pritaikyti prie socrealizmo principų (rašytoja niekaip negalėjo įtikti partiniams redaktoriams). Beje, kūrėjos keliais bandė keliauti ir neseniai į amžinybę iškeliavęs mūsų krašto žurnalistas Eugenijus Petruškevičius. Jis, tyrinėdamas lietuvių pėdsakus Rytprūsiuose, Angarapilyje (Węgorzewo), rado namą, kuriame buvo neįgalių vaikų prieglauda ir ligoninė. Čia būsimoji rašytoja praleido dvejus metus (1912–1914). E. Petruškevičiaus straipsnius rasime 1995 m. „Aušroje“.

Ieva Simonaitytė įsirašė į lietuvių literatūrą kaip išskirtinis, nepritampantis prie nustatytų literatūrinių srovių grožinės kūrybos reiškiny, kaip ir ją išauginusi Mažoji Lietuva, nepritampanti prie etninio kamieno savo papročiais, kultūra ir istorijos padiktuotomis sąlygomis. Būtent dėl to, bet visų pirma dėl pačio likimo vingių rašytojos biografija išskirtinė ir sunkiai palyginama su kitų plunksnos brolių lemtimi.

Evė Simonaitikė, kaip buvo vadinama gimtajame krašte, gimė 1897 m. sausio 23 d. Vanagų kaimė, tetos Šauklienės namuose. Dar negimusio kūdikio tėvas, stambus

ūkininkas Jurgis Stubra, Evės motinos, samdine dirbusios Etmės Simonaitytės, nenorėjo vesti ir įsileisti į savo namus. Taip ir prasidėjo varginga kūdikystė ir vaikystė. Ją praleido kitos tetos Dūdjonienės namuose ir mamos išsinuotomame kambarėlyje. Nuo mažens dažnai būdavo be globos viena namuose arba laukuose šalia dirbančios motinos. O motina, neturtinga kaimo darbininkė, dažnai turėjo kraustyti iš vieno ūkininko namų pas kitą, uždarbiavo plytinėje Priekulėje ar savo būste ausdama, verpdama. Evė buvo kantrus, protingas ir savarankiškas vaikas. Būdamas kelerių metų, sugebėjo prižiūrėti mažesnius už save, supti juos vygėje. Tačiau jos vaikystę ir visą gyvenimą labai apsunkino liga. Būdamas penkerių, Evė susirgo kojos kaulo tuberkulioze. Dėl šios ligos iškentė daug skausmo, būdavo ištisus mėnesius prirakinta prie lovos, kentėdama ypač žiemą didelius skausmus. Sulaukusi 15 metų, pastoriaus Bleveiso pastangomis buvo išvežta į Angeburgo neįgalių vaikų prieglaudą ir ligoninę. Ten išbuvusi dvejus metus, grįžo su įtaisytu protezu, bet visam gyvenimui liko luošas. Jau kaip pripažinta rašytoja 1938 m. spalį išvyko gydytis į Šveicariją, čia buvo operuojama, bet ir tai tik dalinai pagerino jos sveikatos būklę. Kai sugrįžo 1939-ųjų birželį į Lietuvą, Klaipėda, kurioje iki tol dirbo ir gyveno, bei jos gimtasis kraštas jau buvo hitlerininkų užimti.

Dėl sunkios sveikatos būklės vaikystėje Ieva Simonaitytė negalėjo

lankyti jokios mokyklos. Skaityti ausdama staklėmis ją pamokė motina iš religinių psalmių knygos, o išmokusi Evė skaitė, ką tik galėjo nutverti: Bibliją, senus kalendorius, Mažojoje Lietuvoje leidžiamus laikraščius... Tačiau skaityti ne visada buvo ko ir kada. Nuo mažens, nepaisydama negalios, Evė stengėsi užsidirbti duonai. Vasarą pasiramščiuodama kriukių ji ganydavo svetimas žąsis, čiūčiuodavo šeiminių mažus vaikus. Autobiografinėje knygoje „O buvo taip“ Simonaitytė rašo: „Man reikėjo ne tikrai rugius nuo vištų saugoti, bet ir viščiukus prižiūrėti, kad jų svetimi katinai nepačiuotų, ir šen ten „žvilgsnį mesti“ į karvę, kad ji niekur nepagyliuotų.“ Smalsiai ir labai imlaus proto mergaitei tiek ganant žąsis vasarą, tiek sergant lovoje žiemą nieko kito nelikdavo, tik svajoti: „O tos svajonės tokios buvo gyvos ir ryškios, kad jų ne vieną dar ir šiandien atmenu. Tik svajonėse ir tematydavau linksmy ir malonių žmonių. Jei drįsdavau užmiršti rūsčiąją apylinkę – kuris vaikas neužmiršta! – tai kartais grėsdavo net rykštės pavojus...“ Nuo tų svajonių neabejotinai ir prasidėjo Simonaitytės kūrybingumas. Rašytoja prisipažįsta, kad kai galvoje prisikaupia tiek minčių, „jog, rodos, galva plyš“, ji turi išlieti jas ant popieriaus.

Nelengvas buvo paauglės Evės gyvenimas ir neįgaliųjų prieglaudoje Angeburge. Ir ne tik dėl ligos sukeltų fizinių skausmų. Vaikai pagal galimybes buvo pristatomi prie įvairių darbų, griežtai prižiūrimi, baudžiami. Vyravo vokiška tvarka, vartota tik vokiečių kalba. Evė, jautrus vaikas, jausdavosi žeminama, labai ilgėjosi tėviškės laukų, gamtos ir artimųjų. Prieglaudoje nebuvo galybės siekti Evei mokyklinio išsilavinimo, tačiau ten buvo nemažai vokiškų knygų, kurias ji skaitė. Tai labai ištobulino Simonaitytės vokiečių kalbos mokėjimą ir lavino literatūrinį skonį.

Grįžusi namo, kiek sustiprėjusi, negalėjo svajoti apie mokslą, nes reikėjo

užsidirbti duonai. Kasė bulves dvare, plovė indus, dirbo kitus darbus namuose ir pas svetimus. Kadangi sunkiems ūkio darbams ji buvo fiziškai per silpna, artimiesiems parėmus 1915 m. išvyko į Klaipėdą mokyti siuvėjos amato. Metus pasimokiusi grįžo į gimtą Vanagų kaimą. Čia, įsigijusi siuvamąją mašiną, dirbo kaip pigi siuvėja tetos Dūdjonienės namuose arba keliaudavo po artimiausius kaimus ir siūdavo pas jos paslaugas užsisakiusius ūkininkus. Ieva mėgo šį savo darbą, gerai ir nebrangiai jį atlikdavo. Kaip siuvėja turėjo progos daug bendrauti su žmonėmis, prisiklausė įvairiausių pasakojimų, kuriuos vėliau panaudojo savo kūryboje. Būdama pastabi, imlaus proto, geros atminties, sukaupe savyje ištisas šeimų istorijas, nutikimus, padavimus, papročius ir apeigas, būdingas tik Mažajai Lietuvai. Kaip jautrus žmogus, turintis psichologinių sugebėjimų, mokėjo labai taikliai ir tikroviškai piešti charakterius, atkurti dialogus. Turėjo humoro jausmą, mokėjo nuoširdžiai gyvai bendrauti su žmonėmis, tačiau ją labai traukė taip pat rašytas žodis. Po siuviniais dažniausiai slėpdavo kokią nors knygą, kurią atokvėpiausiai skaitydavo.

Prasidėjusi dar XVIII a. pradžioje, po daug lietuvių gyvybių nusinešusio maro, baltiškųjų žemių kolonizacija ir germanizacija Mažojoje Lietuvoje labai sustiprėjo I pasaulinio karo metu. Kraštas priklausė Vokietijai. Į šios valstybės armiją turėjo stoti ir lietuviai jaunuoliai, ir jie didžiosios pergalemis, aukštu ekonominiu Vokietijos lygiu, modernia kultūra. Vokiečių kalba ir žavėjimasis viskuo, kas vokiška, skverbėsi į lietuvininkų namus per mokyklas, administracijos įstaigas, literatūrą ir įvairias propagandos priemones. Autobiografinėje trilogijoje ir Simonaitytė prisipažįsta: „Buvau pasidariusi didelė Vokietijos patriotė ir „be galo“ mylėjau kaizerį Vilių II.“ Tačiau Mažojoje Lietuvoje buvo stiprios ir lietuviškumo tradicijos, prasidėjusios pirmosios

lietuviškos knygos, M. Mažvydo „Katekizmo“, išleidimu (1547 m.), Ruigio, Bretkūno, Donelaičio raštais, XIX a. pabaigoje Vydūno, Zauerveino veikla. Simonaitytė greitai suprato, kad nuo agresyvių užkariautojų reikia ginti savo tautą. Dar 1914 m. septyniolikmetė Evė pasiūnčia savo pirmą kūrinėlį – eilėraštį „Ak karas, karas išgąstingas“ į laikraštį „Tilžės keleivis“. 1919 m. Versalio sutartimi Mažosios Lietuvos dalis, Klaipėdos kraštas, atskiriamas nuo Vokietijos. Simonaitytė rašo: „1919 metai išpajuniojo jaunąją sielą nuo visokių neaiškumų. Maž. Lietuvos gyventojams pasidalinus į ryškias dvi sroves: čia vokiečiai, čia lietuviai, žinojau, kur man pasidėti.“ Tais metais Ieva įstoja į Vanaguose įsikūrusią lietuvininkų jaunimo draugiją „Eglė“ ir tampa jos sekretore. Siūnčia patriotinio turinio korespondencijas ir eilėraščius lietuvių spaudai – „Prūsų lietuvių balsui“, „Rytojui“, „Darželiui“, dalyvauja jaunimo draugijų tarybos „Santara“ konferencijoje. Nors daug artimųjų ir giminių tuo metu smerkia Simonaitytę dėl jos aiškaus apsisprendimo stoti lietuvių pusėn, gera siuvėja dėl to praranda net nemažai savo klientų, negailėdama jėgų, ji rūpinasi nacionaliniu Klaipėdos krašto likimu: „<...> kad noris vieną akmenį prie dedamojo pamato prinešti galėčiau, į tą pamatą, ant kurio norim statyti taip tvirtą, taip kilnų lietuviškumą! Kad noris vieną akmenį, – o būčiau laiminga.“ Žiūrint iš laiko perspektyvos, galima pasakyti, kad visa Simonaitytės kūryba tai pastatyti namai žiaurių istorinių vėjų sugriautai Mažajai Lietuvai, namai, kurie didžiąja dalimi išliko dėl jos knygų.

Iš Vanagų į Klaipėdą Simonaitytė persikėlė gyventi 1921 m., pasiūlius jai dirbti Lietuvos konsulato raštinėje. Stebėtina, kad visiška savamokslė sugebėjo atlikti tokį darbą. Ji Klaipėdoje pasimoko taip pat mašinraščio, stenografijos, lanko lietuvių kalbos kursus ir laisvalaikį siuva, kad galėtų

apmokėti kambario nuomos išlaidas. Jau 1922 m. pereina dirbti mašininke, vėliau korektore į „Ryto“ bendrovės spaustuovę, o metų pabaigoje ji dirba „Prūsų lietuvių balso“ redakcijoje. Po metų rašytojai patikimos net atsakingosios redaktorės pareigos. Tuo metu lietuviškoje spaudoje ji paskelbia net keliasdešimt eilėraščių ir straipsnių, dažniausiai pakilaus turinio, skirtų jaunimo patriotiniam ugdymui. 1923 m. sausio 15 d. aktyviai dalyvavo Klaipėdos krašto lietuvių sukilime, kuris galutinai nulėmė Mažosios Lietuvos dalies prijungimą prie Lietuvos.

Bedirbdama Klaipėdos krašto direktorijos, o nuo 1925 m. šeimos mašininke ir vertėja, ji jau rašo „Aukštųjų Šimonių likimą“ ir tuo pat metu spausdina per 32 numerius „Lietuvos keleivyje“ apysaką „Tu amžinai mane minėsi“, kuri po keliolikos metų išleidžiama atskira knyga „Pavasarių audroj“. 1935 m. sausį dalyvauja Kaune kaip liudytoja Klaipėdos nacionalsocialistų byloje ir tuo pačiu aptaria su Švietimo ministerijos knygų leidimo komisijos sekretoriumi L. Gira pirmojo savo romano leidimo reikalus. Įdomių dalykų sužinome iš šio susitikimo aprašymo. L. Gira jau buvo susipažinęs su „Aukštųjų Šimonių likimo“ rankraščiu ir iškart pradedančios rašytojos paklausė, kokio tai veikalo vertimas. Patyręs literatas niekaip negalėjo patikėti, kad neišsilavinusi pradėdanti rašytoja galėjusi sukurti tokį šedevrą. Kaip jau buvo minėta, už šį romaną skirta valstybinė literatūrinė premija, o nuo 1936 m. kovo pastovi 300 litų pensija. I. Simonaitytė atsisakė darbo šeimos biure ir savo jėgas skyrė rašymui.

Sudėtinga situacija Klaipėdos kraštui ir rašytojai susidarė, kai 1939 m. pavasarį šis kraštas buvo atplėštas nuo Lietuvos. Okupacijos metais Simonaitytė turėjo slapstyti nuo vokiečių, bijodama, kad dėl nepalankaus jų vaizdavimo kūryboje galinti

susilaukti keršto. 1941 m. liepos 15 d. gestapo buvo suimta ir tardoma, tačiau baisesnių pasekmių išvengė. Pirmas „Viliaus Karaliaus“ tomas buvo išleistas dar 1939 m., o abu tomai – 1956 m. Sovietinės Lietuvos vyriausybė 1945 m. jai skyrė personalinę pensiją (500 rublių) ir, kaip klasiškai, sudarė neblogas gyvenimo sąlygas. Žinoma, kaip ir visi to meto rašytojai, turėjo atiduoti „ideologinę duoklę“ ir pritaikyti savo kūrinį „klasiškoms“ principams. Tokiu užsakymu buvo parašyta „Pikčiurnienė“. Kiti Simonaitytės kūriniai per daug dėl to nenukentėjo, nors redaktoriams ir nelabai patiko, kad juose per daug susikaupia ties nacionalinėmis problemomis ir per mažai smerkiami „išnaudotojai buožės“.

Ieva Simonaitytė mirė 1978 m. rugpjūčio 17 d. Palaidota Vilniuje, Antakalnio kapinėse. Pastaruosius dešimtį metų jau nieko nerašė, nors sakėsi, kad „galva plyšta“ nuo idėjų. Negalėjo nulaikyti plunksnos sutinusiose rankose. Gyveno savame namelyje Priekulėje vasarą, o žiemas praleisdavo Kaune arba Vilniuje. Buvo valdžios gerbiama, iškilmingai švęsti jubiliejai, Priekulėje ją lankydavo ekskursijos. Turėjo tinkamą globą, bet senatvėje gal dėl prastos sveikatos būklės buvo gana įnoringa. Nors jos vaikystė buvusi sunki ir autobiografinėse knygos galima išskaityti nemažai nuoskaudų dėl artimųjų elgesio, būdama garsi rašytoja įvairiais būdais stengėsi padėti savo giminaičiams ir artimiesiems. Sugėbėdavo jų reikalais kreiptis į aukščiausius sovietinės valdžios atstovus ir sėkmingai sugrąžinti net iš Sibiro tremties. Iki mirties pasiliko ištikima gimtajam Klaipėdos kraštui.

Rašytoja Ieva Simonaitytė mus stebina savo didžiuliu talentu ir asmenybe – stiprybe, nepaisant negalios, atkaklumu, pasitikėjimu savimi, drąsa ir darbštumu. Ji mums paliko neįkainojamą lobį – savo kūrybą ir nepalaužiamo žmogaus pavyzdį.

Vida: Ei, moteriškės, tai ko užsisakom?

Laima: Aš mielai suvalgyčiau kokį *hamburgerį* ar *hotdogą*.

Teresė: Aš mėsos nevalgau...

Vida: Tai gal norėtum *čyzburgerio* ar *fišburgerio*?

Teresė: Ne, neseniai namie sočiai papietavau, tai užsisakysiu tik pyragaitį. Štai koks gražus – su *ružavu liukru*.

Vida: O tu, Ale?

Alė: Aš jau anksčiau čia esu valgiusi labai skanių salotų su *dresingu*, tai ir šiandien jų užsisakysiu.

Danguolė: O aš seniai norėjau paragauti šioje užkandinėje *stekų*. Švogėris sakė, kad gardūs.

Laima: Esu jų ragavus. Skaniausi su *muštarda*.

Alė: Atleiskit, šiandien negalėsiu su jumis ilgiau pasėdėti ir paplepėti. Mama liepė užėiti į *supermarketą* nupirkt maltos mėsos, nes gamins sekmadienio pietums *zrazus*. O mažyliai prašė *čipsų* ir *popkorno*. Kai nei-na į mokyklą, jie beveik *nonstop* sėdi prie *laptopo*, žiūri filmukus ir užkandžiauja.

Danguolė: Deja, daug vaikų dabar taip daro...

Vida: O ar dar atsimenat pernykštį mūsų susitikimą mano bute Micevičiaus gatvėje?

Teresė: Kaipgi neatsiminsi? Ech, *turėjome tikrai gerą laiką...*

Alė: Vidute, brangioji, būk gera ir atsiųsk man *imeilu* to susitikimo nuotraukas. Aš buvau Tavęs prašiusi,

Užkandinėje

BIRUTĖ BURDINAITĖ-OLÓW

bet gal užmiršai...

Vida: Oi, atleisk... Šiandien atsiūsiu.

Alė: Ačiū!

Vida: Moteriškės, klausykit, dar nepasakiau jums vienos naujienos – antradienį įsikrausčiau į naują dviejų kambarių butą Gegužės 1-osios gatvėje. Tad jeigu norėtute kada nors ramiai išgerti kavos ir pasišnekėt, *kreipkitės pas mane!*

Laima: Būtinai aplankysiu!

Teresė: Ir aš! Ar didelis tas naujas butas?

Vida: Vienas kambarys 2 ant 3 metrų, kitas – 3 ant 3. Na ir maža virtuvėlė bei vonios kambarys.

***

Dialoge įsivėlė nemažai leksikos skolinių, kurie vertinami kaip neteiktinos vartoti svetimybės. Štai jie su šalia pateiktais vartotiniais atitikmenimis: *hamburgeris – mėšainis, mėsos suvožtinis; hotdogas – dešrainis; čyzburgeris – sūrainis, sūrio suvožtinis; fišburgeris – žuvainis, žuvies suvožtinis; liukras – glajus; dresingas – užpilas; stekas – kepsnys, didkepsnis; švogėris – svainis; muštarda – garstyčios; supermarketas – prekybos centras; zrazai – suktinukai; čipsai – traškučiai; popkornas*

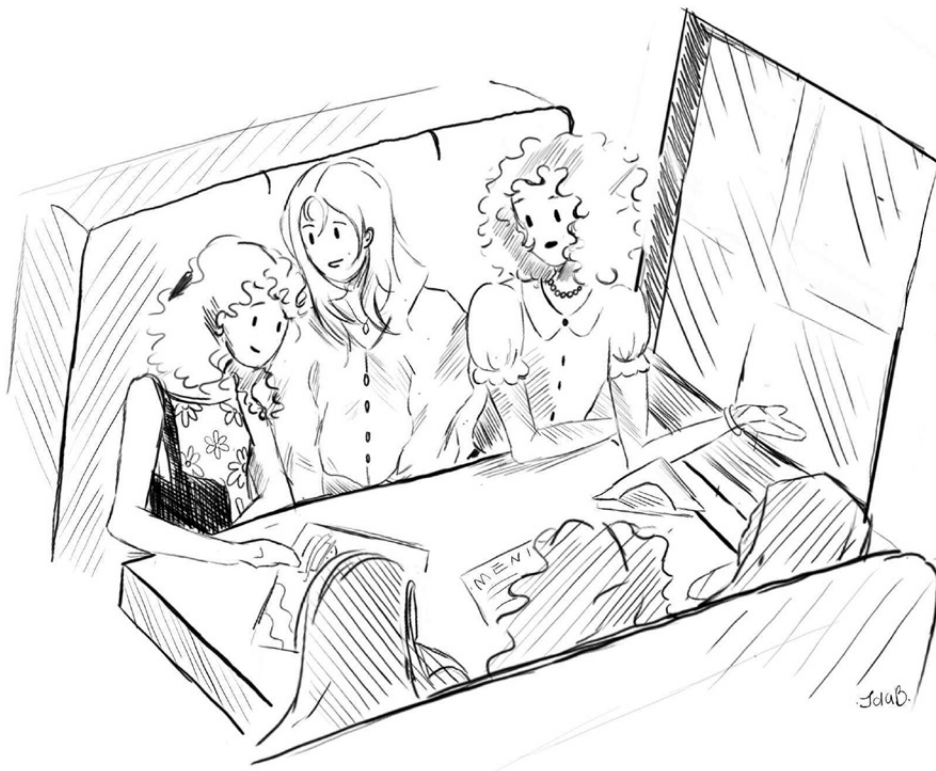
– *kukurūzų spragėšiai; nonstop – nepertraukiamai, be sustojimų; laptopas – nešiojamasis kompiuteris; imėlas – elektroninis paštas (el. paštas, e. paštas).*

Būdvardyje *ružavas* esanti nevarotina svetimą priesagą *-avas*, todėl jis taisytinas – *rožinis, rausvas*. Panašiai: *bordavas – bordinis, vyšninis, tamsiai raudonas; lelijavas – lelijinis, lelijų spalvos; kremavas – kreminis, kremos spalvos* ir kt.

Pasakymas *turėjome gerą laiką* pažodžiui išverstas iš anglų kalbos „to have a good time“. Sakinį *Ech, turėjome tikrai gerą laiką...* reikėtų taisyti: *Ech, tikrai maloniai, šauniai, puikiai praleidome laiką; malonu buvo bendrauti* ir pan.

Su veiksmazodžiu *kreiptis* prielinksnis *pas* nevarotinas veiksmo adresatui, šaltiniui, nesusijusiam su vieta, reikšti, pvz.: *Tad jeigu norėtute kada nors ramiai išgerti kavos ir pasišnekėt, kreipkitės pas mane (į mane)! Informacijos kreipkitės pas sekretorę (į sekretorę).*

Ant nevarotinas daikto matmenims ar dydžių santykiui žymėti, pvz.: *Vienas kambarys 2 ant 3 metrų (du iš trijų metrų; du ir trys metrai), kitas – 3 ant 3 (trys iš trijų; trys ir trys)*. Šitų vaistų imk pusę šaukštelio ant pusės stiklinės (*pusė stiklinės, į pusę stiklinės*) vandens. *Mano kraujospūdis 80 ant 120 (80 ir 120; 80 su 120).*

POEZIJOS PAVASARIS 2022 LENKIJOJE

Gegužės 16 diena (val. Lenkijos laiku)

- 9.00 val. – Poezijos pavasario svečių sutikimas prie Lenkijos-Lietuvos sienos
- 9.30 val. – Lietuvos savanorių kapų Berznyke lankymas
- 10.30 val. – Pasikalbėjimas prie kavos LR konsulate Seinuose
- 11.00 val. – Poezijos pavasaris Seinų „Žiburio“ mokykloje
- 13.00 val. – Lietuvių literatūros pamoka Punsko Dariaus ir Girėno mokyklos bibliotekoje
– Lietuvių literatūros pamoka Punsko Kovo 11-osios licėjuje
- 18.00 val. – Poezijos pavasario vakaronė Punsko lietuvių kultūros namuose
- 19.00 val. – Vytauto V. Landsbergio filmas „Vanago portretas“ (LKN)

Gegužės 17 diena

- 9.00 val. – Poezijos skaitymai Punsko Dariaus ir Girėno mokyklos bei Kovo 11-osios licėjaus moksleiviams
- 18.00 val. – Poezija po kaštonais – poezijos vakaras Varšuvos universitete, ul. Krakowskie Przedmieście 26/28

Gegužės 18 diena

- 10.00 val. – Man kavos su eilėraščiu – pokalbiai su poetais kavinėje Varšuvos Big Book Cafe, ul. Jaroslawa Dąbrowskiego 81
- 18.00 val. – Poezijos vakaras Suvalkuose (Suvalkų lietuvių vaikų darželyje)

Rėmėja

LIETUVOS
KULTŪROS
TARYBA

GLOBALI LIETUVA

Rengėjos: LLD, „Aušros“ leidykla

Poezijos pavasario svečiai: Gintaras Grajauskas, Vytautas V. Landsbergis, Kornelijus Platelis

Deimantinės vestuvės – 60 metų kartu.

*Deimantas pats kiečiausias iš akmenų,
gražus ir brangus, tai laimės ir stiprybės simbolis,
o deimantinės vestuvės byloja apie ilgalaikę šeimos laimę ir jos tvirtumą.*

*Retai galima rasti porų,
kartu nuėjusių tokį gražų kelią.*

Prieš 60 metų balandžio 23 d.

Emilija ir Juozas Valukoniai
sumainė aukso žiedus.

Gražaus jubiliejaus proga dėkojame Jums už tai, kad esate!

Jūs – mums patys brangiausi, nepakeičiami! Linkime stiprybės ir daug daug sveikatos!

Vaikai Danutė, Irena, Jonas ir Petras su šeimomis

Mielosios, sveikinu Jus su švente, Motinos diena.
Noriu palinkėti sveikatos, kurios visada taip trūksta,
šviesios ir be ašarų rytdienos bei
daug kantrybės kasdienybėje. Rašydama šias eiles,
įdėjau truputėlį savo širdies Jums,
mielosios motinos.

PALAUK, MAMA

Praverčiau plačiai langą
Ir pamačiau, mama, tave
Lyg su balta skara
Ir po žydinčia vyšnia.
Man rodės, tu pasitraukei
Pro sodo kvepiančius žiedus,
O aš tave šaukiau,
Bet manęs jau neišgirdai.
Prabėgo metai, rodos, keleri,
O gyvenimo sustabdyti jau nebegali.
Nespėjai net visko apgalvoti
Ir sapnuose susapnuoti.
Džiaukimės kiekviena diena,
Nes nežinom, ką atneš rytdiena.
Namai gal jau bus tušti
Ir mamos žodžiai užmiršti.
Gyvenimo dienos tai šventė,
Kaip tas žydėjimas sodų,
Užtat neskubėkim gyventi,
Nes viskas prabėgs kaip vėjas.
Aš tavęs, mama, labai ilgiuosi,
Prašau – sustok, palauk ir neišeik.
Bet tas negailestingas šešėlis apgaubė
Ir tu jau, mama, pradingai.
Pavasariį švietė saulės spindulys
Į tą prasiskleidusį obels žiedelį.
Aš dar vis kasdien laikiu tavęs, mama,
O tu skubėjai ir nuėjai su savo balta skara ir rožiniu delne.
Žinau, kad ir vėl sugrįš žali gegužiai,
Žinau, kad ir vėl žydės ir kvepės balti jazminai.
Žinau, kad jau nematysiu, mamyte, tavo veido,
O mano širdis vis trokšta tave apkabinti.
Ačiū, mama, kad davei man gyvybę
Ir vedei sunkiu gyvenimo keliu.
O dabar man tik tiek beliko, mama –
Priskinti tau gėlių iš vaikystės ir juoko laukų.

Teresė Janušonienė, Valinciai

*Mes užaugom, iš namų išėjom,
Rodos, tik ilsėkis, būk rami,
O juk rūpesčių nesumažėjo
Nuo tada, kai buvome lopšy.
Pakely gimtinės medžiai šlama
Ir svaigina žiemos vėsa.
Tu labai mums reikalinga, MAMA,
Laukianti, atleidžianti, gera.*

Gegužės 5 d. **Birutė Kalinauskienė**
iš Pelelių švės 80 metų jubiliejų.
Šia proga nuoširdžiai sveikina

Vaikai su šeimomis

*Gyvenimas yra grožis, žavėkis juo,
Gyvenimas yra palaima, naudokis ja,
Gyvenimas yra sapnas, paversk jį realybe,
Gyvenimas yra iššūkis, priimk jį,
Gyvenimas yra pareiga, atlik ją,
Gyvenimas yra žaidimas, žaisk jį,
Gyvenimas yra brangus, elkis su juo rūpestingai,
Gyvenimas yra turtas, saugok jį,
Gyvenimas yra meilė, džiaukis ja,
Gyvenimas yra mįslė, imink ją,
Gyvenimas yra pažadas, tesėk jį,
Gyvenimas yra liūdesys, įveik jį,
Gyvenimas yra kova, kovok ją,
Gyvenimas yra nuotykis – leiskis į jį...*

Mielą mamą, močiutę, promočiutę
Anele Puniškienę 80-ojo gimtadienio
proga sveikina

Vaikai ir anūakai su šeimomis

Įmonė ARTROM

Žemės kasimo, išvežimo darbai

Atliekame visus žemės kasimo, lyginimo,
pakrovimo į sunkvežimius darbus,
taip pat griovimo darbus.

Skambinti: Artūru tel. 697 528 316 arba
Romui tel. 514380060

Lietuvos žiniasklaida

2022 04 08–25

Ši kartą jau porą mėnesių žiniasklaidoje vyraujančią Ukrainos karo tematiką į antrą planą nustūmė galingai nuaidėjęs politinės-teisinės „bombos“ sprogdymas: Vilniaus apygardos teismas (VAT) išnagrinėjo vadintą viena didžiausių Lietuvos politinės korupcijos byla, kuri prasidėjo beveik prieš šešerius metus, kai Specialiųjų tyrimų tarnyba (STT) atliko kratas tuomečio Liberalų sąjūdžio vadovo, Seimo nario Eligijaus Masiulio namuose, darbo vietoje, automobilyje. Per vieną iš kratų politiko namuose rasta 242 tūkst. eurų.

Prokuratūra tada pranešė, kad politikas galbūt gavo kyšį iš koncerno „MG Baltic“ viceprezidento Raimondo Kurlianskio. Per kratą 106 tūkst. eurų buvo rasti alkoholio dėžutėje. Anot E. Masiulio, 90 tūkst. eurų buvo R. Kurlianskio paskola jam, o 16 tūkst. eurų – asmeninės lėšos, kurios buvusios ne dėžutėje, o pačioje rankinėje. Po keturių mėnesių atsirado ir tai patvirtinantis skolos raštelis, kurį, anot E. Masiulio, jis bandęs įduoti pareigūnams dar kratos metu, bet jie kažkodėl raštelio neėmė.

Teisėsaugai aiškinantis galimų nusikaltimų aplinkybes, įtarimai buvo pareikšti dar dviem liberalams, parlamentarams Gintarui Steponavičiui ir Šarūnui Gustainiui bei Darbo partijos nariui Vytautui Gapšiui. Įtarimai pareikšti ir juridiniams asmenims: Liberalų sąjūdžiui, Darbo partijai bei koncernui „MG Baltic“, vėliau pakeitusiam pavadinimą į „MG grupė“. Beveik ketverius metus – nuo 2018 birželio – vyko bylos nagrinėjimas. Tai net turėjo įtakos valstybės politiniam gyvenimui: dalis Liberalų sąjūdžio narių atsiskyrė ir įkūrė naują – Laisvės – partiją.

Iš pat pradžių teisėsauga kalbėjo,

kad viskas aišku kaip dieną: pinigai – aiškiausias kyšis, įrodymų užtektinai (garso įrašai, o ir pinigai lyg pažymėti), ir tai bus gera pamoka kitiems politikams. Bylos baigties su nekantrumu laukė ir visuomenė: juk ne kiekvieną dieną sulaikomas „naujosios kartos“ politikas, buvęs ministras, kuriam pranašautos ir Vyriausybės vadovo pareigos.

Tačiau VAT sprendimas visuomenę pribloškė: visi, kam buvo pareikšti kaltinimai, išteisinti. O juk pagal Baudžiamąjį kodeksą E. Masiuliui buvo žadama iki septynerių metų kalėjimo ir nemažos baudos.

Tiesa, kai kuri žiniasklaida, ypač seniai dėl vienokių ar kitokių priežasčių kritikuojanti STT, teismą gyrė ir kaltino STT eiliniu spektakliu prieš televizijos kameras bei skambiais pareiškimais. Reikia pripažinti, kad ne viena garsiai ir vaizdingai su kaukėmis ir antrankiais teisėsaugos pradėta byla tyliai baigdavosi išteisinimu. Teigiamai teismo nuosprendį vertino ir kai kurie teisės specialistai, kad teisėjai nepasidavė masių spaudimui. Tiesa, visi pridurdavo, jog jie neturėję galimybės išsamiai susipažinti su teismo turima tyrimo medžiaga.

Pasak Mykolo Romerio universiteto docento Sauliaus Spurgos, „šita byla baigėsi išteisinamuoju nuosprendžiu ir palieka mus visus išsižiojusius – kaip čia taip įvyko, ar išvis kažkas buvo?“

Ne vienas suabejojo teisėsaugos specialistų kompetencija, buvo ir sarkastiškų pamąstymų, kad gal prokurorai ir teismas po ranka turėjo skirtingus Baudžiamuosius kodeksus.

Konservatorių lyderis Gabrielius Landsbergis, kalbėdamas su žurnalistais, sakė, kad po išteisinamojo nuosprendžio „MG grupės“ politinės korupcijos byloje turi pasisakyti

prokurorai. „Jie valstybės vardu kaltina, <...> tai jie turi paaiškinti, kaip jie vertina, kas atsitiko“, – kalbėjo jis.

Ir Laisvės partijos frakcijos seniūnas, Seimo pirmininkės pavaduotojas Vytautas Mitalas žiniasklaidai sakė: „Visa ši istorija <...> kelia klausimus apie tai, kaip Lietuvoje renkami įrodymai, kaip dirba tos tarnybos, kurios turi dirbti paruošdamos medžiagą bylos nagrinėjimui – STT, prokuratūra.“

Kaip rašė portalas 15min.lt, opozicinės valstiečių frakcijos seniūnė Aušrinė Norkienė teigė, kad išteisinamasis nuosprendis vadinamojoje koncerno „MG Baltic“ politinės korupcijos byloje nustebino. „Suprantu, kad dabar normalu Seimo nariui paskolas gauti dėžutėje“, – su ironija teigė politikė.

„Keistas sprendimas. Galbūt tai yra teisėsaugos tyrimo brokas, jeigu buvo nusikaltimas ir nebuvo galimybės to įrodyti, kita vertus, kas galėtų paneigti, ar tai nėra koks nors politinis užsakymas“, – sakė Seimo narė.

„Kai sulauki tokio nuosprendžio, minčių kyla įvairių“, – tvirtino ji.“

„Iš pokalbių nuotrupų ir pavienių frazių ilgai lipdyta politinės korupcijos byla, kurios krikštamote laikoma buvusi prezidentė Dalia Grybauskaitė, subyrėjo, – VAT nutarčiai pritarė dienraštis „Lietuvos rytas“. – Sekliai slapta įrašė daugybę valandų pokalbių, tačiau pagal juos surašyti ir skambiai išreklamuoti kaltinimai teisėjams labiau priminė ne nusikaltimų įrodymus, o ne itin pavykusį kūrinį.

VAT kolegija konstatavo, kad kaltinimas buvo grindžiamas vien teisiųjų pokalbių ištraukomis, kurios buvo laisvai ir netiksliai interpretuojamos. „Įrašai buvo vertinami pasirinktinai, akcentuojant atskiras kaltinamųjų frazes, joms suteikiant

norimą – kaltinančią, išimtinai nusikalstamą prasmę“, – lyg literatūros kūrinių prokurorų darbą įvertino teismas. Pasak teisėjų, byloje buvo aibė prieštaravimų, kurių pašalinti nepadėjo nei dešimtys tomų rašytinės medžiagos, nei daugybės liudytojų apklausos.“

Politologė Rima Urbonaitė iš Mykolo Romerio universiteto, komentuo-dama VAT nuosprendį feisbuke, rašė: „Kaip gera buvo žiūrėti skęstančią „Maskvą“ (Rusijos karinis laivas – red. past.), taip dabar koktu stebėti toliau dugnan einantį pasitikėjimą visa politine sistema... Ir daug dabar bus svarstymų, tačiau esminis dalykas yra tai, kas už tai prisiims atsakomybę. Jei galvosime, kad čia tik teisėjai kalti, kas, veikiausiai, ir nutiks, deja, tai tik kartosis. Panašu, kad serga visa sistema ir reikia esminių reformų.“

Buvusio Konstitucinio Teismo pirmininko Dainiaus Žalimo nuomone, politinės korupcijos bylų perspektyvos Lietuvoje liūdnos. „Apskritai toks išpūdis, kad įrodinėjimo kartelė pirmoje instancijoje yra užkelta tiek, kad prieštarauja elementariems proto principams. Nes patikėti tuo, kad tie pinigai buvo, pavyzdžiui, paskolai arba kokiems nors kitiems asmeniniams tikslams, manau, tikrai būtų gana sudėtinga. <...> Mes matome nemažai tiesioginių įrodymų, tai yra tie patys pinigai ir daugelis kitų

dalykų, įrašų, galų gale paskolos raštelis, atsirandantis po keturių mėnesių. Kas gali patikėti šita versija? Bet teismas kažkodėl patiki.

Jeigu bus išlaikytas būtent toks įrodinėjimo kartelės lygis, matyt, reikės nebent ironiškai didžiuotis, kad Lietuva yra šalis be politinės korupcijos“, – dalyvaudamas LRT televizijos laidoje „Dienos tema“ sakė teisininkas.

Neabejojama, kad šis VAT sprendimas bus skundžiamas.

Be abejo, niekur iš žiniasklaidos nedingo ir karo Ukrainoje tema.

Valdas Bartasevičius portale lrytas.lt paskelbtame straipsnyje „Karas neteisina keršto rusams“ taip pat smerkė Lietuvoje dėl karo Ukrainoje atsiradusį visos rusų tautos niekinimą. „Atstumiančios ir net idiotiškos atrodo ir šnekos, kad visai rusų kultūrai reikia užtrenkti duris į Lietuvą, nespausdinti net jų literatūros klasikų – visame pasaulyje pripažintų genialių rašytojų – knygų, nestatyti spektaklių pagal jų pjeses.

Jei dėl tokio kultūrinio boikoto kam nors iš rusų ir skaudės, tikrai ne jų šovinistams, kariniams nusikaltėliams, o tik kultūros žmonėms, bet tarp jų mažiausiai tokių, kurie pritaria Ukrainos užpuolimui.

<...> Iki kokio net komiškaai kvailo lygio galima nusiristi, puikiai atskleidžia vienos kūrėjų asociacijos viešas laiškas, raginantis „uždaryti dangų bet

kokiai rusiškai kultūrai ir menui“, kuriame kelis kartus paminėtas Rusijos pavadinimas rašomas mažąja raide.

Tačiau kas, jei ne kūrybinės organizacijos, turėtų ginti Lietuvą nuo idiotiškos rusofobijos ir skelbti, kad reikia skirti rusų kultūrą nuo Rusijos imperializmo? Tai nelengva, kai dabar žmonės kunkuliuoja pykčiu baisėdamiesi Rusijos kariniais nusikaltimais“, – rašė žurnalistas.

O Mantas Martišius delfi.lt atkreipė dėmesį į Lietuvoje prasidėjusias „didesnio patrioto“ lenktynes, kai skelbiamos vis originalesnės iniciatyvos. Straipsnyje „Karas, gudročiai ir marazmas“ jis rašė: „Viena tokių diskusijų, ką daryti su sovietiniais paminklais miestuose ir kapinėse. Atsirado siūlymų tokius paminklus demontuoti. Didžiausios valdančiąją daugumą formuojančios partijos pirmininkas Landsbergis pasiūlė tokius paminklus uždengti Ukrainos vėliavomis.

Kova su antkapiais ir memorialiniais paminklais ypač populiarė Putlerio valdomame Mordare.

<...> Panašu, kad Lietuvoje slepiantis už ukrainiečių karių nugarų taip pat nutarta kariauti su paminklais ir mirusiais. Karių kapus ir ten esančius memorialus saugo tarptautinė Ženevos konvencija, tad jų demontavimas būtų tarptautinių susitarimų laužymas.“

Įmonė EMISKAR

Vitas Pečiulis
Mokyklos g. 35
16-515 Punkskas

Kokybiškai ir greitai montuojame oro kondicionierius bei šilumos siurblius.

Parenkame reikiamą kondicionierių/šilumos siurblių bei užtikriname konkurencingas kainas.

Tel. 502 026 107
emiskar@op.pl

VASARIO 16-OSIOS KRYŽIAŽODŽIO,

išspausdinto „Aušros“ 2022 m. 3 nr.,
atsakymas –

TEBŪNIE ŠVIESA, BUS IR LAISVĖ.
Teisingą sprendimą atsiuntė 14 asmenų.

Iš jų burtų būdu nustatyta laimėtoja
Aldona Šimčikaitė iš Seinų.

Sveikiname!